Besluit van Provinciale Staten van Zeeland houdende Actualisatie 2026 van de Zeeuwse Omgevingsvisie

Besluit van Provinciale Staten van Zeeland van 11 december 2026, nr. XXXXXXX, tot wijziging van de Zeeuwse Omgevingsvisie.

Provinciale Staten van Zeeland,

- gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van 3 november 2026, nr. 845137;
- gelet op de artikelen 2.6 en 2.8 van de Omgevingswet;
- gelet op artikel 143 van de Provinciewet

Overwegende dat Provinciale Staten bevoegd zijn tot het vaststellen van een wijziging van de Zeeuwse Omgevingsvisie;

Overwegende dat het beleid uit de Zeeuwse Omgevingsvisie wordt verankerd in de Omgevingsverordening Zeeland;

Overwegende dat het noodzakelijk is om met het oog op duurzame ontwikkeling actueel beleid en regels te stellen over het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving;

Besluiten:

Artikel I

De antwoordnota vast te stellen, zoals bijgevoegd in bijlage 1 behorende bij dit besluit.

Artikel II

De Zeeuwse Omgevingsvisie, wordt gewijzigd zoals is aangegeven in bijlage 2 behorende bij dit besluit.

Artikel III

Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2027.

Artikel IV

Dit besluit wordt aangehaald als: Actualisatie 2026 Zeeuwse Omgevingsvisie.

Aldus vastgesteld in de vergadering van Provinciale Staten van 11 december 2026.

H.M. de Jonge, voorzitter

Drs. E.P.M van der Meer, statengriffier

Bijlage 1 behorende bij artikel II van het besluit van Provinciale Staten van Zeeland tot vaststelling van de Actualisatie 2026 van de Zeeuwse Omgevingsvisie

De Zeeuwse Omgevingsvisie, deel A en deel B, worden voor de volgende onderwerpen gewijzigd:

A. *Zeeland 2050*
B. *Regels over verblijfsaccommodaties + Bestemming Zeeland 2035*
C. *Maatregelen rondom stikstof*
D. *Programma landelijk gebied – groenblauwe dooradering*
E. *Klimaatadaptatie als uitgangspunt in planontwikkeling – signaalkaarten*
F. *Batterijopslag*
G. *Energie uit water*
H. *Kleine windmolens*
I. *Ruimtelijke inpassing laadpleinen zwaar materieel*
J. *Buisleidingen*
K. *Wet versterking regie op de volkshuisvesting*
L. *Ruimtelijke economische strategie voor Zeeland*

Er is sprake van ontwerp wijzigingen in de Zeeuwse Omgevingsvisie. Deze teksten zijn geschreven alsof de wijziging in werking is getreden. Het past de teksten in deel A en deel B van de Zeeuwse Omgevingsvisie aan. Alleen de onderdelen die wijzigen zijn opgenomen.

Voor de duidelijkheid zijn in deze wijziging zoveel mogelijk integrale nieuwe teksten opgenomen. Hierdoor is goed te zien welke teksten wijzigen. Er is opgenomen of de tekstwijziging gebeurt in deel A of in deel B. Ook is aangegeven in welke paragraaf en alinea de tekstwijzigingen plaatsvinden. De teksten in deze wijziging zullen in zijn geheel de eerder vastgestelde teksten uit de Zeeuwse Omgevingsvisie vervangen.

De Zeeuwse Omgevingsvisie, deel A en deel B, worden als volgt gewijzigd:

A. Zeeland 2050

Wonen

Deel A, Hoofdstuk 1 Inzoomen, 1.4 Uitdagingen en ambities voor Zeeland, 1.4.2 Zeeuwse ambities

[…]
1. Uitstekend wonen en leven in Zeeland

- Verandering van de bevolkingssamenstelling en de noodzaak voor toegankelijke voorzieningen;
- ~~Vernieuwing van de Zeeuwse woningmarkt~~Uitbreiding van de woningvoorraad in diverse woonmilieus om de groei en demografische ontwikkeling te accommoderen;
- Noodzaak om barrières weg te nemen zodat alle Zeeuwen gemakkelijk deel kunnen nemen aan de samenleving
- Zorgen voor een schone, gezonde en veilige woonomgeving

Deel A, Hoofdstuk 2 Uitstekend wonen en leven in Zeeland, 2.1 Samenhang en ambitie

Samenhang
Om ergens uitstekend te kunnen wonen en leven, wil je een huis dat aan je behoeften voldoet. Groot genoeg, maar niet te groot en niet te duur. Zeeland zet daarom in op een ontwikkelstrategie om de juiste woningen toe te voegen, het versterken van de stedelijkheid, behouden van vitale wijken en dorpen, integrale ruimtelijke ontwikkeling gekoppeld aan bereikbaarheid, gezondheid, onderwijs en voorzieningen. Je wilt je veilig kunnen voelen in je straat, ook ’s avonds en het is fijn als de natuur dichtbij is, te zien, te ruiken, aan te raken. Vanaf je huis wil je dat voorzieningen bereikbaar zijn. Denk aan scholen, winkels, theater, museum, sportveld of bibliotheek. Hoe ver is het naar de tandarts, fysio of het ziekenhuis? En tot slot: is je werk goed bereikbaar vanaf thuis?

Deel A, Hoofdstuk 2 Uitstekend wonen en leven in Zeeland, 2.2 Huidige situatie

[…]
Woningvoorraad
De huidige Zeeuwse woningvoorraad is met veel woningen uit de wederopbouwperiode 1945 - 1970 relatief oud en heeft een lagere bouwkwaliteit dan gemiddeld (Kwalitatief Woononderzoek Zeeland). Dit maakt de woningvoorraad kwetsbaar. Demografische ontwikkelingen (vergrijzing, huishoudensverdunning), de noodzaak voor verduurzaming en aanpassing van woningen aan de zorg(behoefte) hebben een belangrijke invloed op de woonbehoefte. De vraag naar woningtypen en woonmilieus verandert hierdoor. Het gaat niet alleen om aantallen woningen, maar ook om betaalbaarheid, een match met de kwalitatieve vraag, leefbaarheid van wijken en dorpen, ~~en een~~ koppeling met duurzaamheidsdoelen en voldoende woningaanbod voor de groeiopgave van Zeeland in 2050.

[…]

In 2022 is volkshuisvesting na lange tijd weer een belangrijk onderdeel van de Rijksagenda geworden. De nadruk daarbij ligt op het stimuleren van de nieuwbouw, het vergroten van de (betaalbare)

woningvoorraad en de toegankelijkheid van de woningmarkt voor iedereen. In het kader van de Nationale Bouw- en Woonagenda heeft Zeeland met het Rijk eind december 2022 een Woondeal gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over. een realistische nieuwbouwopgave voor de komende jaren.
In 2026 treedt de Wet versterking regie volkshuisvesting in werking. Deze wet beoogt meer Overheidsregie m.b.t. **hoeveel, waar en voor wie** er gebouwd wordt om zodoende de woningnood (beter) aan te pakken. De wet introduceert op zowel nationaal, provinciaal als gemeentelijk niveau het instrument volkshuisvestingsprogramma. Hierin wordt beschreven hoe volkshuisvestelijke doelen worden gerealiseerd, inclusief verplichtingen (zoals 2/3 betaalbaar, 30% sociaal). Daarnaast schrijft de wet een verplichte huisvestingsverordening voor met urgentieregeling, waarbij afspraken worden gemaakt over een eerlijke verdeling voor huisvesting van urgente aandachtsgroepen.

Deel A, Hoofdstuk 2 Uitstekend wonen en leven in Zeeland, 2.3 Hoofdlijnen aanpak

Woningvoorraad
De Zeeuwse gemeenten, woningcorporaties en de Provincie werken op basis van de Zeeuwse Woonagenda, waarbinnen gezamenlijk wordt opgetrokken om de woningvoorraad toekomstbestendig te maken en te houden. Ook de Woondeal is in aansluiting met de Zeeuwse Woonagenda. Hierin is afgesproken dat tot 2030, 16.500 woningen worden gebouwd. Waarvan tweederde betaalbaar. In 2026 wordt de woondeal geactualiseerd voor de periode tot en met 2036. Subsidieregelingen van het Rijk en de Provincie Zeeland worden ingezet voor het saneren of vervangen van woningen waar geen behoefte aan is, het stimuleren van verduurzaming van de woningvoorraad, het realiseren van een flexibele schil en de ondersteuning van gemeenten bij de versnelling van woningbouw die voorziet in een behoefte op de juiste plaats. Rijk, Provincie en gemeenten stellen de kaders vast waarbinnen de afspraken worden uitgevoerd.

In het kader van het Zeeland 2050 wordt gewerkt aan een toekomstbeeld sterke dorpen en bruisende steden. Deze verkenning voert de Provincie samen met gemeenten en het Rijk uit om te komen tot een gedragen uitwerking voor wonen, bereikbaarheid en voorzieningen voor de steden en dorpen gericht op het borgen van de leefbaarheid. De thema's wonen, bereikbaarheid, voorzieningen en werkgelegenheid worden hierbij in nauwe samenhang bezien.

De aanpak biedt ook kansen voor de arbeidsmarkt (werkgelegenheid voor verduurzaming), cultuur (hergebruik monumentale en beeldbepalende panden), woonomgeving (hergebruik leegstaande panden en braakliggende percelen binnen dorpen en steden), gezondheid (verbeteren binnenklimaat) en circulaire economie (circulair bouwen). Daarnaast wordt de verduurzaming van de woningvoorraad versneld en wordt de woningmarkt actief beïnvloed.

Bereikbaarheid

Deel A, samenvatting

1. Uitstekend wonen en leven in Zeeland
In 2050 is er voor ieder een passende woning beschikbaar. In de omgeving van je huis kun je je veilig voelen. Je wordt er ook aangezet tot gezond gedrag, zoals wandelen, fietsen, gezond eten, ontmoeten en ontspannen. De woonomgeving draagt bij aan biodiversiteit en is ingericht zowel op langere droogte als op overtollig regenwater. Voorzieningen zijn klimaatneutraal voor iedereen bereikbaar, ook wanneer je geen auto hebt. Zeeland ontwikkelt hoogwaardige

openbaarvervoercorridors, versterkt spoorverbindingen inclusief de vierde trein Vlissingen–Bergen op Zoom en werkt aan bereikbaarheid op peil voor alle Zeeuwen. Mobiliteit is snel, slim, veilig, schoon en betaalbaar voor zowel reiziger als overheid. Zeeland beschikt over een robuust en toekomstbestendig mobiliteitssysteem met hoogwaardige spoor-, HOV-, weg- en goederenverbindingen richting de randstad, Noord-Brabant, Vlaanderen en het Europese achterland. -De digitale bereikbaarheid is snel en goed. Het onderwijs in de provincie is goed bereikbaar, betaalbaar en van hoogstaande kwaliteit. Zeeland beschikt verspreid door de provincie over een aantal onderscheidende kleinschalige top- en kwaliteitsvoorzieningen. De Zeeuwse culturele infrastructuur is robuust en veerkrachtig en biedt de regio een vernieuwend, toegankelijk en compleet cultuuraanbod.

Deel A, Hoofdstuk 2 Uitstekend wonen en leven in Zeeland, 2.1 Samenhang en ambitie

De ambitie voor 2050
In 2050 is er voor ieder een passende woning beschikbaar. In de omgeving van je huis kun je je veilig voelen. Je wordt er ook aangezet tot gezond gedrag, zoals wandelen, fietsen, gezond eten, ontmoeten en ontspannen. De woonomgeving draagt bij aan biodiversiteit en is ingericht zowel op langere droogte als op overtollig regenwater. Voorzieningen zijn klimaatneutraal voor iedereen bereikbaar, ook wanneer je geen auto hebt. Zeeland ontwikkelt een Publiek Vervoer met hoogwaardige openbaarvervoercorridors, versterkt spoorverbindingen inclusief de vierde trein Vlissingen–Bergen op Zoom en werkt aan versterking van de bereikbaarheid van voorzieningen voor alle Zeeuwen. Mobiliteit is snel, slim, veilig, schoon en betaalbaar voor zowel reiziger als overheid. Zeeland beschikt over een robuust en toekomstbestendig mobiliteitssysteem met hoogwaardige spoor-, HOV-, weg- en goederenverbindingen richting de Randstad, Brabant, Vlaanderen en het Europese achterland. -De digitale bereikbaarheid is snel en goed. Het onderwijs in de provincie is goed bereikbaar, betaalbaar en van hoogstaande kwaliteit. Zeeland beschikt verspreid door de provincie over een aantal onderscheidende kleinschalige top- en kwaliteitsvoorzieningen. De Zeeuwse culturele infrastructuur is robuust en veerkrachtig en biedt de regio een vernieuwend, toegankelijk en compleet cultuuraanbod.

Deel B, Bouwsteen 3 Mobiliteit, 3.1 Doelstelling 2030

Mobiliteit is snel, slim, veilig, schoon en betaalbaar. Digitale bereikbaarheid is snel en voldoende dekkend. Zeeland beschikt over een robuust en toekomstbestendig mobiliteitssysteem met hoogwaardige spoor-, HOV-, weg- en goederenverbindingen richting de Randstad, Brabant, Vlaanderen en het Europese achterland.

Deel B, Bouwsteen 5 Voorzieningen en evenementen, 5.1 Doelstelling 2030

[…]

Het gaat erom dat iedereen, ongeacht leeftijd, opleidingsniveau, afkomst of vitaliteit, toegang heeft tot alle benodigde voorzieningen. Zeeland beschikt over een aantal bijzondere en zich onderscheidende kleinschalige top- en kwaliteitsvoorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg en cultuur, die de regio extra aantrekkelijk maken om te blijven of zich van elders hier te vestigen. Voor specifieke voorzieningen die in Zeeland niet beschikbaar zijn, wordt samengewerkt met de grote steden in de omgeving. De bereikbaarheid van ~~deze steden~~stedelijke netwerken, ~~is optimaal gegarandeerd.~~ voorzieningenclusters, North Sea Port en strategische economische locaties wordt structureel versterkt via investeringen in spoor, weg, binnenvaart, goederenvervoer en digitale

bereikbaarheid. Zeeland trekt meer toeristen dan ooit, die bijdragen aan het draagvlak voor voorzieningen.

In 2030 worden de aanvullende voorzieningen zoveel mogelijk op knooppunten geconcentreerd, die optimaal bereikbaar zijn gemaakt voor alle Zeeuwen. Veel heel kleine kernen zullen ook voor hun basisvoorzieningen hierop aangewezen zijn. Door publiek vervoer, hoogwaardige OV-verbindingen, robuuste wegverbindingen en multimodale logistieke corridors wordt Zeeland beter verbonden met Nederland, Vlaanderen en Europa.~~Door 'slimme mobiliteit' is bereikbaarheid in 2030 vrijwel geen vraagstuk meer.~~

Gezondheidsagenda

Deel B, Bouwsteen 2 Gezondheid, 2.1 Doelstelling 2030

Onze leefomgeving is veilig, lokt gezond gedrag uit en heeft weinig gezondheidsrisico's. Gezondheid vormt een integraal uitgangspunt in ruimtelijke ontwikkeling, mobiliteit, woningbouw, leefomgeving en voorzieningenbeleid. De gezonde keus is de gemakkelijkste keus en gezondheidsrisico's voor de mens zijn verlaagd. Zeeland ontwikkelt zich tot landelijke voorbeeldregio voor 'Gezondheid in alle beleidsopgaven (GiAB)'.

Deel B, Bouwsteen 5 Voorzieningen en evenementen, 5.1 Doelstelling 2030

[…]
Het gaat erom dat iedereen, ongeacht leeftijd, opleidingsniveau, afkomst of vitaliteit, toegang heeft tot alle benodigde voorzieningen. Waaronder ook valt: preventievoorzieningen, passende zorg en zorgnetwerken, thuisnabij en ziekenhuiszorg dichtbij waar mogelijk, verder weg waar noodzakelijk. Zeeland beschikt over een aantal bijzondere en zich onderscheidende kleinschalige top- en kwaliteitsvoorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg en cultuur, die de regio extra aantrekkelijk maken om te blijven of zich van elders hier te vestigen. Voor specifieke voorzieningen die in Zeeland niet beschikbaar zijn, wordt samengewerkt met de grote steden in de omgeving. De bereikbaarheid van deze steden is optimaal gegarandeerd. Zeeland trekt meer toeristen dan ooit, die bijdragen aan het draagvlak voor voorzieningen.

Onderwijsagenda

Deel A, Hoofdstuk 1 Inzoomen, 1.6 Zeeuwse kernkwaliteiten

4. Kernkwaliteitswens: Passende werkgelegenheid en ontwikkelmogelijkheden voor iedereen in Zeeland.
[…]
Elementen van deze kernkwaliteit: Diversiteit in werkgelegenheid, doorstroomkansen, aansluiten van vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, werkgelegenheid op alle niveaus, inspelen op nieuwe werkgelegenheid. Diversiteit in scholingsaanbod, onderwijsaanbod dat aansluit op de arbeidsmarkt, innovatief scholingsaanbod, kwalitatief goed onderwijs en ~~hoger onderwijs in de provincie~~een groeiend aanbod van academisch onderwijs en onderzoek in Zeeland.

Deel B, Bouwsteen 4 Onderwijs, 4.1 Doelstelling 2030

Zeeland heeft een duurzame onderwijs- en onderzoekinfrastructuur, waarbij wordt samengewerkt tussen overheid, bedrijfsleven en onderwijs- en onderzoeksinstellingen binnen en buiten Zeeland. De opleidingen sluiten aan op de Zeeuwse economie, het Zeeuwse DNA en de Zeeuwse opgaven, én trekken talent aan, met een volledig aanbod van mbo, hbo en wo.

Deel B, Bouwsteen 4 Onderwijs, 4.2 Huidige situatie

[…]
In de afgelopen 10 jaar is het aantal leerlingen in het voortgezet onderwijs met 10% gedaald. Het aantal mbo studenten is gedaald met 17,2%. Het aantal hbo- en universitaire studenten is daarentegen toegenomen met respectievelijk 19,2% en 28%. Slechts een kwart van de jongeren die naar elders vertrekken om te studeren, komt na afronding van die studie terug naar Zeeland om er te werken. Zeeland zet actief in op het keren van uitstroom door een volledig aanbod van mbo, hbo en wo, met uitbreiding van academisch onderwijs en sterke koppeling met arbeidsmarkt en innovatie.

[…]

Cultuuragenda

Deel A, samenvatting

1. Uitstekend wonen en leven in Zeeland
Ambitie voor 2050:
[…]
Zeeland beschikt verspreid door de provincie over een aantal onderscheidende kleinschalige top- en kwaliteitsvoorzieningen. De Zeeuwse culturele infrastructuur is robuust en veerkrachtig en biedt de regio een vernieuwend, toegankelijk en compleet cultuuraanbod. Samen werken Rijk en regio aan versterking van dragende voorzieningen, het makersklimaat en het beleefbaar maken van erfgoed. ~~met dragende voorzieningen, podia, festivals, makersinitiatieven en erfgoedlocaties.~~

Deel A, Hoofdstuk 2 Uitstekend wonen en leven in Zeeland, 2.1 Samenhang en ambitie

De ambitie voor 2050:
[…]
Zeeland beschikt verspreid door de provincie over een aantal onderscheidende kleinschalige top- en kwaliteitsvoorzieningen. De Zeeuwse culturele infrastructuur is robuust en veerkrachtig en biedt de regio een vernieuwend, toegankelijk en compleet cultuuraanbod. Samen werken Rijk en regio aan versterking van dragende voorzieningen, het makersklimaat en het beleefbaar maken van erfgoed. ~~met dragende voorzieningen, podia, festivals, makersinitiatieven en erfgoedlocaties.~~

Deel A, Hoofdstuk 2 Uitstekend wonen en leven in Zeeland, 2.3 Hoofdlijnen aanpak Evenementen

Evenementen, cultuur en erfgoed vormen samen ~~zijn~~ het duurzame uithangbord van de ultieme Zeeuwse identiteit en dragen bij aan bruisende steden, sterke dorpen en het aantrekken van nieuwe inwoners en talent.~~beleving~~.

Deel B, bouwsteen 5 Voorzieningen en evenementen, 5.1 Doelstellingen 2030

[…]
Het gaat erom dat iedereen, ongeacht leeftijd, opleidingsniveau, afkomst of vitaliteit, toegang heeft tot alle benodigde voorzieningen. Zeeland beschikt over onderscheidende culturele ~~top~~voorzieningen, broedplaatsen~~, festivals~~ en erfgoedlocaties die bijdragen aan leefkwaliteit, talentontwikkeling, recreatie en regionale identiteit. Er zijn een aantal bijzondere en zich onderscheidende kleinschalige top- en kwaliteitsvoorzieningen op het gebied van onderwijs, zorg en cultuur, die de regio extra aantrekkelijk maken om te blijven of zich van elders hier te vestigen. Voor specifieke voorzieningen die in Zeeland niet beschikbaar zijn, wordt samengewerkt met de grote steden in de omgeving. De bereikbaarheid van deze steden is optimaal gegarandeerd. Zeeland trekt meer toeristen dan ooit, die bijdragen aan het draagvlak voor voorzieningen.

Nucleaire agenda

Deel A, hoofdstuk 1 Inzoomen, 1.4 Uitdagingen en ambities voor Zeeland, 1.4.1 Uitdagingen

[…]

Om de opwarming van de aarde te beperken, zullen we de CO_2-emissie sterk moeten reduceren. Zeeland ontwikkelt zich daarbij tot nationaal nucleair energie- en kenniscluster. Hoe passen we onze economie, mobiliteit en woonomgeving daar op aan?

[…]

Deel A, hoofdstuk 1 Inzoomen, 1.4 Uitdagingen en ambities voor Zeeland, 1.4.2 Zeeuwse ambities

[…]
3. Een duurzame en innovatieve economie
- Hoogwaardig (her)gebruik van producten, grondstoffen en energie, gecombineerd met inzet op nucleaire ~~-~~energie, waterstof en CO2-vrije energie-infrastructuur.
- Sluiten van kringlopen

Defensieagenda

Deel A, Hoofdstuk 1 Inzoomen, 1.6 Zeeuwse kernkwaliteiten

4. Kernkwaliteitswens: Passende werkgelegenheid en ontwikkelmogelijkheden voor iedereen in Zeeland.
[nieuwe alinea na bestaande alinea]
Als logistieke, aan de industrie, maritieme maakindustrie en defensie gerelateerde toegangspoort van Nederland en Noordwest-Europa is aanwezigheid van defensie in Zeeland kansrijk. Daarmee is een groeiende rol van defensie in Zeeland, via de Nationale Weerbaarheidstraining, de marinescheepsbouw en de Host Nation Support een nieuwe en verder te ontwikkelen kwaliteit.

Natuurherstelagenda

Deel A, Hoofdstuk 1 Inzoomen, 1.4 Uitdagingen en ambities voor Zeeland, 1.4.2 Zeeuwse ambities

[…]
2. Balans in de grote wateren en het landelijk gebied
- Verbeteren van de balans tussen het gebruik en de draagkracht van land en water;
- Herstel van biodiversiteit;
- Ruimte voor nieuwe duurzame ontwikkeling, met structurele versterking van natuurkwaliteit, waterkwaliteit en landschappelijke kwaliteit.

Deel A, Hoofdstuk 3 Balans in de grote wateren in het landelijk gebied, 3.1 Samenhang en ambitie

De ambitie voor 2050
[…]
In 2050 is de biodiversiteit rond de grote wateren, in het landelijk gebied en in de steden hersteld. De stikstofproblematiek is iets van vroeger. Het natuurnetwerk is voltooid en versterkt, waarbij natuurkwaliteit, stikstofreductie en waterkwaliteit bijdragen aan ontwikkelruimte voor Zeeland. D~~en d~~e milieukwaliteit is er in de hele provincie op vooruit gegaan. Het is heerlijk recreëren en werken in het mooie, gezonde en waardevolle Zeeuwse landschap!

Klimaat- en waterveiligheidsagenda

Deel B, Bouwsteen 13 Landschap, 13.1 Doelstelling 2030

[…]
Subdoel 3: Er is een uitvoeringsstrategie voor het herstel van het natuurlijk water- en bodemsysteem vanuit een klimaatadaptieve benadering, waterveiligheid en toekomstige zeespiegelstijging.

Zoetwateragenda

Deel A, Hoofdstuk 3 Balans in de grote wateren en het landelijk gebied, 3.1 Samenhang en ambitie

De ambitie voor 2050
[…]
De wijze waarop natuurorganisaties en visserijbedrijfsleven in Zeeland samenwerken vormt een voorbeeld voor de rest van het land. Het gebruik en de draagkracht van landelijke gebieden en de grote wateren zijn duurzaam in balans gekomen, met een robuuste beschikbaarheid van zoetwater voor landbouw, natuur, industrie en drinkwater. Door het stabiele beheer kunnen ze tegen een stootje.

Deel A, Samenvatting

2. Balans in de grote wateren en het landelijk gebied
Ambitie voor 2050:
[…]
Het gebruik en de draagkracht van landelijke gebieden en de grote wateren zijn duurzaam in balans gekomen, met een robuuste beschikbaarheid van zoetwater voor landbouw, natuur, industrie en drinkwater.
[…]

Delta climate center

De naam ‘Delta Kenniscentrum’ wordt door de hele visie vervangen door ‘Delta climate center’

B. Regels over verblijfsaccommodaties + Bestemming Zeeland 2035

Deel A, Bouwsteen 20 Recreatie en toerisme

4.2 Huidige situatie, trends en ontwikkelingen

[…]

Recreatie en toerisme

Recreatie en toerisme (R&T) vertegenwoordigt in Zeeland een grote waarde. Niet alleen economisch (omzet en werkgelegenheid), maar juist ook breed maatschappelijk. Vrijetijdsbesteding draagt bij aan de kwaliteit van leven, gezondheid, sociale samenhang en het zichtbaar maken van de regionale identiteit. Het houdt voorzieningen in stand, draagt bij aan de leefbaarheid van dorpen, zorgt voor levendigheid in de provincie en versterkt gezondheid en welzijn.

In 2025 werd in de R&T-sector voor ca. € 4 miljard aan bestedingen gedaan door gasten en inwoners. Het aantal toeristische overnachtingen lag op ca. 22 miljoen, terwijl inwoners ca. 52 miljoen vrijetijdsactiviteiten ondernamen. Circa 1 op 11 banen had een directe relatie met de R&T-sector. De indirecte impact van R&T op werkgelegenheid en bestedingen komt daar nog eens bij. Met andere woorden, een belangrijke sector voor Zeeland, ook om andere sectoren te helpen groeien en bloeien en leefbaarheid te behouden en versterken.

Om deze gezamenlijke waarden sterk te maken en te houden kent de R&T-sector richting de toekomst de nodige uitdagingen. De belangrijkste daarvan zijn:

1) Grote ruimtelijke opgaven (wonen, natuur, energie) die beslag leggen op beschikbare ruimte. Juist het behouden en realiseren van nieuwe ruimte voor recreatie in deze ruimtelijke opgaven zorgt voor een evenwicht tussen levendigheid en leefbaarheid.
2) De inwoner centraler. Zowel het draagvlak onder inwoners voor toerisme als het faciliteren van de eigen inwoner in de dagelijkse vrijetijdsbesteding (recreatie) zijn belangrijke thema's.
3) Een continue veranderende samenleving en externe ontwikkelingen zorgen voor continue uitdagingen voor deze sector. Blijven aansluiten bij de wensen van de gast en inwoner (ook die van de toekomst), het inspelen op grote opgaven (stikstof, energietransitie, klimaatadaptatie, etc.), het hoofd bieden aan kostenstijgingen en het behouden en versterken van de concurrentiepositie van Zeeland als bestemming, zorgt dat de uitdagingen groot zijn.
4) De zoektocht naar balans blijft. De impact van recreatie en toerisme op de Zeeuwse omgeving blijft groot, maar is tegelijkertijd divers. Dit geldt ook voor de draagkracht van Zeeland en de verschillende deelgebieden daarin. Balans door spreiding van recreatie en toerisme in ruimte en tijd blijft belangrijk.
5) Samenwerking is ook in deze sector noodzaak. Naast inhoudelijke thema's is het halen van gezamenlijke doelen en het hoofd bieden aan de geschetste uitdagingen gebaat bij intensieve samenwerking tussen ondernemers, overheden en kennis- en onderwijsinstellingen.

~~Recreatie en toerisme zijn zeer belangrijk voor Zeeland, als pijlers voor de economie, werkgelegenheid en leefbaarheid. Circa 9,2% van de totale werkgelegenheid in Zeeland houdt verband met deze sector (16.700 banen). Het aantal overnachtingen lag in 2018 op 18,6 miljoen en is sinds 2012 stijgend. Per jaar zijn er rond de 43 miljoen dagbezoeken, veelal ook van eigen inwoners. De totale bestedingen van deze verblijfs- en dagtoeristen ligt rond de 1,85 miljard. Deze bestedingen landen niet alleen in de logies en horeca, maar ook in sectoren als (detail)handel, vervoer en zakelijke dienstverlening.~~

~~De Zeeuwse stranden zijn de belangrijkste toeristische trekker. Zeeland beschikt over de schoonste en veiligste stranden van Europa en de stranden zijn van grote economische waarde voor Zeeland. Zeeland heeft daarnaast een veelzijdig aanbod. De provincie scoort hoog op het gebied van (buiten)recreatie (vooral wandelen en fietsen), watersport (vooral actieve sporten, zoals kitesurfen en duiken) en gastronomie. Het Zeeuwse duin- en cultuurlandschap, met haar stranden, historische kernen en het omliggende platteland is het decor van beleving voor onze gasten.~~

~~De toeristische infrastructuur en toegankelijkheid van alle verschillende vormen van activiteiten en routes (wandelen, fietsen, ruiterpaden, MTB etc.) is in de basis op orde. Het beheer en onderhoud, ook van de routeinformatie en bebording, is van een goede kwaliteit. Dit geldt niet alleen voor de kust, maar ook voor de andere delen van Zeeland. Deze infrastructuur versterkt voor onze gasten de beleving op de rand van land en water, door mogelijkheden als buitendijks fietsen, vervoer over water door veerdiensten, pontjes en goede duiklocaties.~~

~~Een grote impact op het toerisme aan de Zeeuwse kust is de verwachte toename tot 2030 van het aantal bezoekers. De vraag is hoe Zeeland wil omgaan met deze ambitie. Een dergelijke prognose heeft immers ruimtelijk en sociaal grote effecten. Inspelen op een dergelijke prognose is belangrijk willen we de huidige kwaliteit van onze leefomgeving behouden en de ingezette koers tot versterking van Zeeuwse Kustkwaliteit bereiken. De huidige economische crisis als gevolg van de coronamaatregelen onderschrijft het belang van een toekomstbestendige en robuuste sector, maar ook het belang van meer inzicht in onze gasten en de impact van bezoekersstromen op natuur/landschap, economie en leefbaarheid. Hierdoor kunnen we immers bepalen of de bestemming Zeeland in balans is en welke toekomstige ontwikkelopgaven er zijn. Er is sprake van een turbulente markt, die sterk onder invloed staat van externe factoren.~~

Deel B, Bouwsteen 20 Recreatie en toerisme

[…]

20.1 Doelstelling 2030

Recreatie en toerisme is belangrijk voor een welvarend Zeeland. Het ambitiedocument Bestemming Zeeland 2035 beschrijft het doel richting 2035 als volgt:

In 2035 is Zeeland een plek waar inwoners en gasten overal de maatschappelijke meerwaarde van recreatie en toerisme ervaren. Een provincie waar inwoners en gasten betekenis kunnen geven aan hun vrije tijd en waar toekomstbestendig ondernemerschap hand in hand gaat met de landschappelijke kernwaarden van Zeeland. Recreatie en toerisme zijn en blijven daarbij belangrijke economische dragers. Daarnaast draagt de vrijetijdssector op een hele directe manier bij aan een prettig woon- en leefklimaat voor de eigen inwoner, zowel door het bieden van vrijetijdsactiviteiten als in voorzieningen als in gezondheid. De sector draagt bij aan het behalen van energie- en klimaatdoelen, een passende arbeidsmarkt en het aantrekken van nieuwe Zeeuwen. De

vrijetijdssector heeft daarbij een nadrukkelijke wisselwerking met natuur, landschap, cultuur, mobiliteit en gezondheid. Naast een economische waarde biedt recreatie en toerisme dus ook een maatschappelijke basis die bijdraagt aan de brede welvaart van inwoner en gast.

Deze doelstelling is vertaald in drie subdoelstellingen/pijlers:

~~Zeeland als toeristische bestemming is in balans met haar omgeving. De vrijetijdssector is toekomstbestendig.~~

~~In 2030 is Zeeland een bestemming waar ondernemers en bewoners de maatschappelijke meerwaarde van toerisme ervaren, gasten en bewoners betekenis kunnen geven aan hun vrije tijd en toekomstbestendig ondernemerschap en landschap samengaan. Recreatie en toerisme zijn belangrijke economische dragers voor Zeeland. De vrijetijdsector draagt wezenlijk bij aan maatschappelijke opgaven en heeft een hoog voorzieningenniveau tot gevolg, zowel in de steden als in de kleine kernen. De sector draagt bij aan een prettige leefomgeving, energie- en klimaatdoelen, een passende arbeidsmarkt en aantrekken van nieuwe Zeeuwen. De vrijetijdssector heeft een wisselwerking met natuur, landschap, steden/dorpen, en aanbod van cultuur, evenementen, (onder)waterbeleving culinair aanbod, vervoer/mobiliteit en gezondheid. Het beleid richt zich op bezoekers, bedrijven en inwoners en gaat uit van de balans tussen de daarbij passende duurzaamheidswaarden: economie natuur & landschap en leefbaarheid. Vanuit deze waarden wordt aan de hand van een meerjarige kennisagenda onderzocht hoe de doelen van de Bestemming Zeeland 2030 kunnen worden behaald. Het HZ Kenniscentrum Kusttoerisme speelt hierbij een rol. Op basis hiervan ontstaat de Zeeuws brede uitvoering van de meerjarige actie-agenda voor de Bestemming Zeeland 2030 en worden kansen voor grensoverschrijdende samenwerking benut.~~

Subdoel 1: ***Het versterken van de economische, ruimtelijke en maatschappelijke positie van recreatie en toerisme in andere beleidsvelden.*** ***~~Een optimale beleving van Zeeland in alle seizoenen en alle regio's~~.***

Subdoel 2: ***Verbeteren van het vrijetijdsaanbod.*** ***~~De vrijetijdssector is toekomstbestendig~~.***

Subdoel 3: ***Naar een toekomstbestendige en vitale sector.*** ***~~De sector levert een positieve bijdrage aan de omgeving en aan de samenleving~~.***

~~Subdoel 4: De essentiële onderleggers voor de Bestemming Zeeland 2030 zijn aanwezig.~~

20.2 Huidige situatie

De vrijetijdssector: economische effecten en leefbaarheid in relatie tot de prognoses

Recreatie en toerisme zijn zeer belangrijk voor Zeeland, als pijlers voor de economie, werkgelegenheid, gezondheid en leefbaarheid. Recreatie en toerisme zijn belangrijk voor brede welvaart in Zeeland.

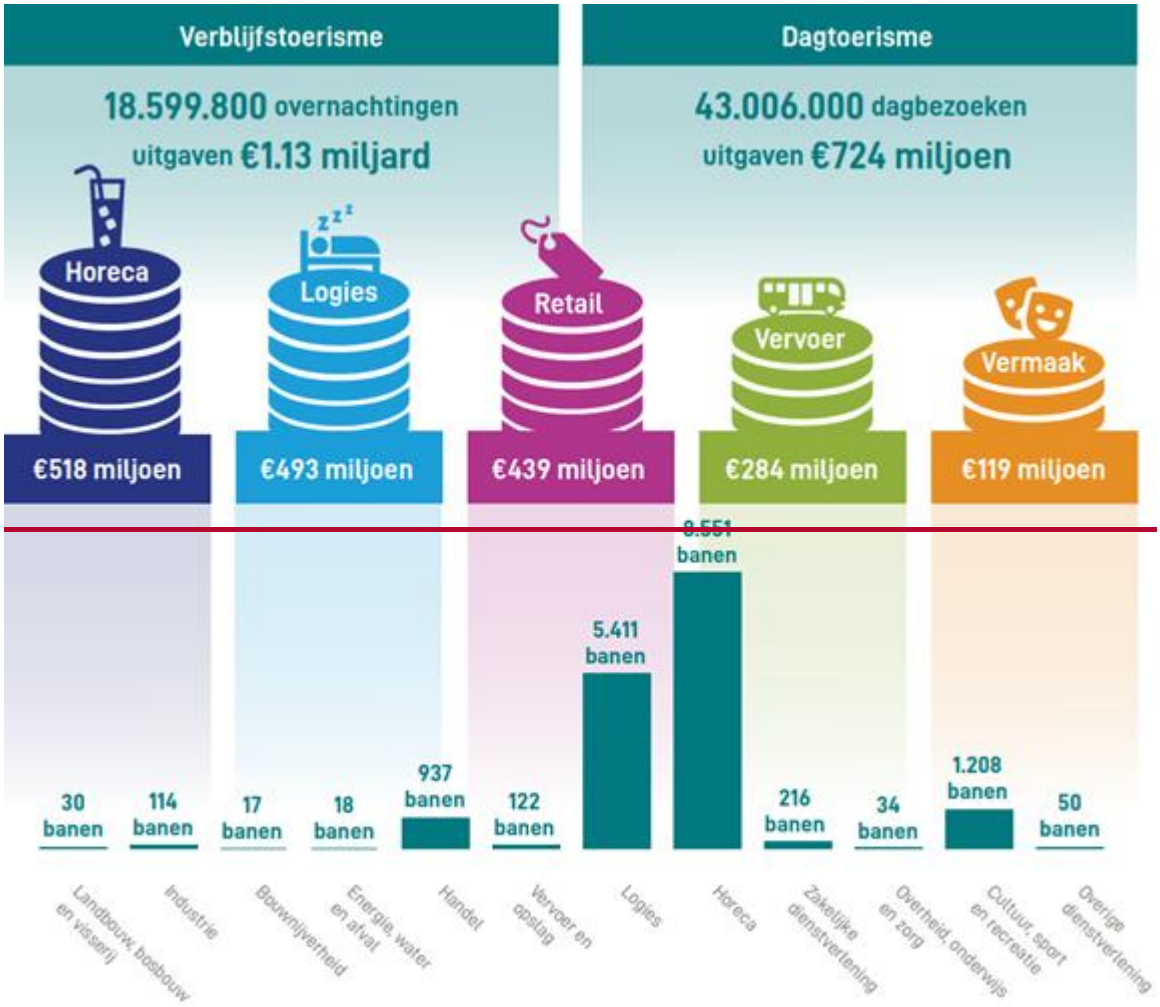
Bijna 10% van de totale werkgelegenheid in Zeeland is direct aan de R&T-sector toe te schrijven (in 2025 ca 18.000 banen). Als daar ook de indirecte banen aan worden toegevoegd (toeleveranciers, dienstverlenende sector) is het een veelvoud hiervan. Het aantal overnachtingen lig in 2025 op circa 22 miljoen. Naast zo'n 20 miljoen dagbezoeken van toeristen (met name Nederlanders, Duitsers en

Belgen) ondernemen Zeeuwen jaarlijks ca. 52 miljoen vrijetijdsactiviteiten. De totale uitgaven van deze bezoekers en inwoners aan toerisme en recreatie kwam daarmee in 2025 uit op ca. 4 miljard euro. Geld dat dus niet alleen besteed wordt aan logies en horeca, maar ook binnen sectoren als (detail)handel, vervoer en zakelijke dienstverlening. De vrijetijdssector is daarmee aanjager en stabiele basis voor levendigheid in de provincie, goede leefbaarheid en een relatief hoog voorzieningenniveau. Zo heeft Zeeland ten opzichte van andere provincies veel horeca, winkels en supermarkten.

~~Bijna 10% van de totale werkgelegenheid in Zeeland houdt verband met deze sector (17.950 banen). Het aantal overnachtingen ligt jaarlijks rond 21,7 miljoen (2023). Naast 12,5 miljoen dagbezoeken van voornamelijk Duitsers en Belgen, ondernemen Zeeuwen en andere Nederlanders respectievelijk 43,5 miljoen en 15.5 miljoen vrijetijdsactiviteiten. Deze verblijfs- en dagtoeristen geven in totaal jaarlijks rond de € 3 miljard uit. Geld dat niet alleen besteed wordt aan logies en horeca, maar ook binnen sectoren als (detail)handel, vervoer en zakelijke dienstverlening. De vrijetijdssector is daarmee aanjager én stabiele basis voor een goede leefbaarheid en een hoog voorzieningenniveau. Zo heeft Zeeland ten opzichte van andere provincies veel horeca, winkels en supermarkten. Mede hierdoor heeft Zeeland een aantrekkelijk vestigingsklimaat.~~

~~De verwachte toename tot 2030 van het aantal bezoekers (zowel verblijfsrecreanten als dagbezoekers) heeft een grote impact op het toerisme aan de Zeeuwse kust, steden en achterland. De vraag is hoe Zeeland wil omgaan met deze maatschappelijke uitdaging, aangezien deze ruimtelijk en sociaal van groot effect is. Inspelen op deze prognose is belangrijk willen we de huidige kwaliteit van onze leefomgeving behouden en de ingezette koers tot versterking van de kwaliteit van de Zeeuwse vrijetijdssector bereiken. Er wordt onderzoek uitgevoerd onder de inwoners van het gebied naar de balans tussen toeristische vraag, beschikbaar draagvlak en draagkracht in het traject Bestemming Zeeland 2030.~~

~~Een toekomstbestendige sector die flexibel kan inspelen op veranderingen is van belang voor inzicht in onze gasten en de impact van bezoekersstromen op natuur/landschap, economie en leefbaarheid. Door dergelijke informatie weten we of de bestemming Zeeland in balans is en welke toekomstige ontwikkelopgaven er zijn. Er is sprake van een markt die sterk onder invloed staat van externe factoren. Een ontwikkeling is dat bedrijven worden overgenomen door (internationale) investeringsmaatschappijen die zich primair richten op rendement. Dit kan ten koste gaan van de maatschappelijke meerwaarde en investeringen in de (omgevings-)kwaliteit. Bovendien kan het leiden tot meer eenvormigheid van het toeristisch product.~~

Bron: HZ Kenniscentrum Kusttoerisme

~~***Een veelzijdig aanbod aan verblijf en activiteiten***~~

~~Zeeland is een veelzijdig, waterrijk gebied met een grote diversiteit aan water- en landactiviteiten, voorzieningen en infrastructuur. Er is een uitgebreid netwerk van wandelknooppunten en een uitstekend fietsroutenetwerk (FIKS). (Dag)attracties en de aantrekkingskracht van de steden en culturele voorzieningen dragen bij aan de spreiding van toeristen over de provincie. Naast hun aantrekkingskracht op toeristen, voorzien deze (dag)attracties in belangrijke mate in de behoefte aan ontspanning van de lokale bevolking. De verblijfrecreatie in Zeeland is sterk gedifferentieerd. Van tent tot chalet en van hotelkamer tot strandslaaphuisjes, in elke behoefte kan worden voorzien. In de gehele sector zetten we in op een toekomstbestendige en dus duurzame sector. Eén die voorbereid is op klimaatverandering, energietransitie, anders bouwen, ander watergebruik en duurzame afvalinzameling.~~

20.3 Acties om doelen te realiseren

Om de doelstelling en subdoelen van Bestemming Zeeland 2035 te concretiseren is een strategische agenda voor 2035 geformuleerd om de concrete uitvoering vorm te geven door middel van concrete acties.

Subdoel 1: ***Het versterken van de economisch, ruimtelijke en maatschappelijke positie van recreatie en toerisme in andere beleidsvelden.*** ~~***Een optimale beleving van Zeeland in alle seizoenen en alle regio's***~~**.**

Actie 1.1 ~~– Kiezen voor passende doelgroepen: verbreden Zeeuwse identiteit en imago~~.

De R&T-sector is belangrijk voor de Zeeuwse samenleving en economie. In de komende periode willen we de R&T-sector verbinden met de gebiedsontwikkeling. Daarmee stimuleren we een nog aantrekkelijker woon- en leefomgeving en een hoogwaardiger en diverser vrijetijdsaanbod voor huidige en toekomstige Zeeuwse inwoners en bezoekers.

De speerpunten zijn daarom:

Benutten van koppel- en integratiekansen

Recreatie en toerisme zijn een verbindend thema met veel raakvlakken met andere beleidsvelden. De laatste decennia werd R&T vooral economisch beschouwd. De bredere maatschappelijke betekenis en koppelkansen (win-win-situaties) met andere beleidsvelden kunnen beter benut worden. Daarbij kan gedacht worden aan:

- Wonen, leefkwaliteit en gezondheid
- Natuur en landschap
- Kustveiligheid
- Landbouw en voedseltransitie
- Cultuur
- Klimaatadaptatie

Ontwikkelen en toepassen van instrumenten Ruimte voor Recreatie

Om meer inwoners te kunnen accommoderen en bezoekers van binnen en buiten Zeeland een meer gevarieerd en gespreid vrijetijdsaanbod te kunnen bieden is letterlijk meer ruimte voor recreatie nodig. Deze ruimtevraag speelt in de directe woonomgeving, in steden en in het buitengebied. Ter illustratie: nu ondernemen Zeeuwen 52 miljoen vrijetijdsactiviteiten per jaar; de komst van nieuwe inwoners betekent een uitbreiding van dit aantal vrijetijdsactiviteiten. Binnen stedelijke uitbreidingsplannen en gebiedsplannen zou daarom rekening gehouden moeten worden met deze ruimtevraag. Slimme ruimtelijke inpassing en meervoudig ruimtegebruik door combinaties met andere functies zijn noodzakelijk. Hiervoor wordt, afgeleid van de landelijke Leidraad Ruimte voor Recreatie, een verkenning voor een Zeeuwse norm voor ~~groene~~ recreatieruimte ontwikkeld. Deze zal ook kwalitatieve richtlijnen en praktijkvoorbeelden (ter inspiratie) bevatten. Toepassing is onder andere via de gebiedenaanpak voorzien in voorbeeldprojecten en integrale gebiedsplannen.

~~De Zeeuwse geografie met afwisseling van land, water, overkanten en stranden voegt aan alle voorzieningen een extra dimensie toe. Zeeland beschikt over de meest schone en veilige stranden van Europa en de stranden zijn van grote economische waarde voor de regio. Dit is echter niet vanzelfsprekend en dus moet ook voor de toekomst in worden gezet op het behoud en onderhoud van voldoende breed en droog recreatiestrand. Maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie dragen ook bij aan verbetering van het toeristisch product, bijvoorbeeld door verblijf tijdens een hittegolf of extreme neerslag aangenamer te maken.~~

~~Zeeland heeft een veelzijdig aanbod. De provincie scoort hoog op het gebied van (buiten)recreatie (vooral wandelen en fietsen), watersport (vooral actieve sporten, zoals kitesurfen en duiken) en gastronomie. Daarbij is de combinatie van het aantrekkelijke landschap met afwisseling tussen natuur, agrarisch landschap en historische/culturele kernen en steden, het 'decor van beleving' voor gasten (zie ook Erfgoed actie 3.1, Natuur actie 7.1 en Cultuur actie 3.2). Zeeland is geen optelsom,~~

~~want het geheel is veel meer dan de som der delen. Door de Zeeuwse identiteit te verbreden wordt meer van Zeeland getoond dan alleen 'zon, zee en strand'. Ook komen toeristische voorzieningen buiten de kustzone in beeld. Dit komt het imago van de provincie ten goede. Ondernemingen in de recreatieve sector zetten in op het behoud en versterking van het gedifferentieerde aanbod en een spreiding van gasten in zowel tijd als ruimte. Niet elke plek in de provincie is even geschikt voor ieder type bezoeker. We zetten daarom in op bezoekersgroepen die bij Zeeland en de verschillende regio's passen. Dit bevordert het draagvlak onder inwoners. Door per gemeente of zelfs per woonplaats bewust te kiezen voor de best passende typen doelgroepen, kan een optimale beleving worden gecreëerd voor bezoekers en inwoners, aansluitend bij hun wensen en verwachtingen.~~

Rolverdeling:

- Impuls Zeeland, Kenniscentrum Kusttoerisme, provincie, gemeenten, recreatieondernemers en andere stakeholders ontwikkelen een Zeeuwse norm voor ~~groene~~ recreatieruimte.
- Provincie en gemeenten gebruiken deze norm in ruimtelijke afwegingen op provinciaal en lokaal niveau.
- Provincie en gemeenten gaan actief aan de slag om koppelkansen ten behoeve van de doelen van de recreatiesector met andere (beleids)sectoren te verkennen en te implementeren.
- ~~Toeristische marketing, provincie, gemeenten en bedrijven in de vrijetijdssector verzorgen marketing en promotie in samenhang met het programma van de Toeristische Uitvoeringsalliantie (TUA)- partners (Kenniscentrum Kusttoerisme & Impuls Zeeland).~~
- ~~Erfgoed- en natuurorganisaties, terreinbeheerders en andere organisaties adviseren over de mogelijkheden tot beleven van de omgeving.~~
- ~~Rijk, provincie, waterschap, gemeenten en terreinbeheerders beschermen en onderhouden de omgevingskwaliteit (zie acties bij archeologie, landschap, milieu, erfgoed, natuur en watersysteem).~~

~~Actie 1.2 – Spreiden van toerisme in tijd en ruimte.~~

~~Om dag- en verblijfsgasten meer te spreiden over alle seizoenen en regio's, optimaliseren we de toegankelijkheid van onze toeristische producten en diensten, zowel digitaal als fysiek. Ons gastheerschap (ook digitaal), onze mobiliteit, bereikbaarheid en toegankelijkheid zijn immers van grote invloed op de jaarrond beleving en de spreiding van toerisme over Zeeland. Zodra gasten in Zeeland arriveren, worden zij gastvrij ontvangen. Ze krijgen een groot aanbod aan activiteiten uit de verschillende regio's waarmee Zeeland in al zijn verscheidenheid het hele jaar door te beleven is. De toeristische informatie is zichtbaar en goed vindbaar.~~

~~De recreatieve infrastructuur en toegankelijkheid van alle verschillende vormen van activiteiten en routes (wandelen, fietsen, ruiterpaden, MTB etc.) is in de basis op orde en het beheer en onderhoud, ook van de routeinformatie, is van een goede kwaliteit. De fysieke toegankelijkheid voor iedereen, ook voor mindervaliden, is vanzelfsprekend. Dit geldt niet alleen voor de kust, maar ook voor de andere delen van Zeeland. Conflicten door drukte op routes of gecombineerd gebruik door wandelaars en fietsers worden voorkomen. Dit vraagt om maatwerk omdat de problemen en oplossingen per locatie verschillen.~~

~~Voor bezoekers kan de infrastructuur de beleving op de rand van land en water versterken. Mogelijkheden daarvoor zijn lange afstand- en streekwandelen, buitendijks fietsen, vervoer over water door veerdiensten (o.a. Westerschelde Ferry), pontjes, wandelroutes in natuurgebieden en~~

~~goede duiklocaties. Dit biedt ook kansen voor activiteiten voor actieve en sportieve gasten en inwoners. Tegelijkertijd wordt hiermee bijgedragen aan een gezonde leefstijl en -omgeving en waardering van de Zeeuwse natuur. Nieuwe vormen van mobiliteit tijdens het verblijf in Zeeland dragen in de vorm van 'slimme mobiliteit' ook bij aan verduurzaming en het terugbrengen van emissies. De slimme mobiliteit en goede (toeristische) infrastructuur op land en water leveren een bijdrage aan de spreiding van onze gasten over de provincie.V~~

~~Rolverdeling:~~

- ~~De EU, het Rijk, de provincie, Waterschap Scheldestromen en gemeenten investeren in aanleg, beheer en onderhoud van openbare infrastructuur (zie acties bij mobiliteit, transport en infrastructuur).~~
- ~~Bedrijven in de vrijetijdssector zorgen voor beheer en onderhoud van infrastructuur op recreatieterreinen en de aansluiting met de openbare infrastructuur.~~
- ~~Terreinbeheerders zorgen met financiële ondersteuning van de overheid voor beheer en onderhoud van infrastructuur in natuurgebieden.~~
- ~~Bedrijven en overheden onderzoeken en investeren in nieuwe mobiliteitsoplossingen.~~

Subdoel 2: ***Verbeteren van het vrijetijdsaanbod.*** ~~***De vrijetijdssector is toekomstbestendig***~~***.***

Actie 2.1 ~~– Zorgen voor een toekomstbestendige sector met vitale bedrijven en ontwikkeling met kwaliteit.~~

Voor een aantrekkelijke leefomgeving en vestigingsklimaat is meer variatie in het vrijetijdsaanbod nodig passend bij te identificeren doelgroepen en moet voor doelgroepen als jongeren en jonge gezinnen meer te beleven zijn. Dit maakt Zeeland ook aantrekkelijker voor de inwoner en gast van de toekomst, die meer op zoek is naar authenticiteit, kleinschaligheid en beleving. Met deze pijler wordt niet alleen ingezet op een hogere waardering bij inwoners en bezoekers, maar ook op een betere spreiding van bezoekersstromen, een groter draagvlak voor R&T en een meer jaarrond bezoek. Naast fysieke verbeteringen in het aanbod, gaat het hierbij ook om marketing en informatievoorziening.

De speerpunten binnen deze pijler zijn:

Ontwikkelen van ~~groene~~ recreatieruimte rond woonkernen
De meeste vrijetijdactiviteiten worden vanuit de directe woonomgeving ondernomen. Hiervoor moeten voldoende toegankelijke mogelijkheden dichtbij huis zijn voor wandelen, fietsen, ontmoeten en ontspannen. Met het oog op de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en de voorziene groei van het aantal inwoners ligt hier een ontwikkelopgave. Deze geldt voor nieuwe woongebieden, maar ook voor (uitbreidingen binnen) bestaande kernen.

Investeren in kwaliteit en diversiteit van het vrijetijdsaanbod

Er wordt een gezamenlijk Kwaliteitshandboek Zeeuws vrijetijdsaanbod opgesteld, dat als inspiratie dient voor publieke en private investeringen. De volgende onderdelen worden in ieder geval meegenomen in het Kwaliteitshandboek vrijetijdsaanbod Zeeland:

- Jaarrond aantrekkelijkheid: Vermaak en verblijf dat niet seizoensgebonden is;
- Leeftijdsgroep 16-50 jaar: Specifiek aanbod voor deze groep voor de toekomst van Zeeland: winkels, uitgaansgelegenheden, cultuur en evenementen, (water)sportactiviteiten;

- Leefstijlen van de inwoner en de gast van de toekomst: Specifiek aanbod afgestemd op de leefstijlen van toekomstige inwoners en bezoekers.

In het handboek wordt uitgewerkt hoe de vernieuwing van het vrijetijdsaanbod verder kan worden gestimuleerd.

Duurzame instandhouding van recreatievoorzieningen

Naast vernieuwing ligt er ook een opgave om bestaande recreatieve voorzieningen te onderhouden. Er is gesignaleerd dat het beheer en onderhoud van verschillende voorzieningen (parkeerplaatsen, vaarroutes en aanlegplaatsen, wandel- en fietsnetwerken) onder druk staat of niet adequaat geregeld is. Een precies inzicht ontbreekt. De basis moet op orde zijn en blijven: dit houdt in dat de onderhoudsstaat van alle belangrijke recreatievoorzieningen in beeld wordt gebracht en dat op basis daarvan een plan van aanpak voor duurzame instandhouding wordt ontwikkeld.

Meer en beter beleefbaar Zeeuws DNA

Zeeland heeft niet alleen een prachtige kust, maar heeft ook qua landschap, natuur en cultuur(historie) veel te bieden. Om dit Zeeuwse DNA beleefbaar te houden zijn forse inspanningen nodig:

- Waardevolle landschappen en natuurgebieden worden steeds minder toegankelijk. Vanuit beheer en beschermingsoogpunt begrijpelijk, maar vanuit het perspectief van de recreant een minder wenselijke ontwikkeling. Hier ligt een uitdaging om via slimme inrichtings- en geleidingsmaatregelen en te zorgen voor passende alternatieven kwetsbare gebieden te beschermen en tegelijkertijd beleefbaar te maken of houden.
- De verhaallijnen over het typisch Zeeuwse erfgoed en DNA worden verder ontwikkeld en beleefbaar gemaakt, onder meer via themaroutes, arrangementen en evenementen.

Verbeteren informatievoorziening en intensiveren bezoekersmanagement

Het verbeteren van het vrijetijdsaanbod heeft niet alleen een fysieke component, maar ook een communicatieve. Via betere informatievoorziening, marketing en gericht bezoekersmanagement gaan we hier actief mee aan de slag en willen we inwoners en bezoekers van buiten Zeeland beter informeren over (minder bekende) Zeeuwse vrijetijdsactiviteiten en -voorzieningen. Op die manier zorgen we voor een hogere belevingswaarde en betere spreiding van bezoekers in tijd en ruimte. Om dit te kunnen realiseren moet de destinatiemarketing en de R&T-informatievoorziening op Zeeuws niveau op orde zijn, inclusief doelgroepsegmentatie aan de hand van de Leefstijlvinder[1] en een goede afstemming en uitwisseling met regionale/lokale Destinatie Marketing Organisaties (DMO's). De Zeeuwse marketingorganisatie Zeeland&Partners speelt hier een centrale rol.

Afwegingen in ruimte voor verblijfsaccommodaties

[1] De Leefstijlvinder is een door MarketResponse ontwikkeld model dat inwoners indeelt in leefstijlprofielen op basis van hun waarden, motivatie en gedrag, zodat beleid en communicatie beter kunnen aansluiten bij verschillende doelgroepen (Bron: MarketResponse, Leefstijlvinder, www.leefstijlvinder.nl)

Logiesaccommodaties ([2]) – zoals hotels, campings, B&B's, vakantieparken, groepsaccommodaties - vormen een belangrijk onderdeel van het totale aanbod aan voorzieningen voor recreanten en toeristen, samen met horeca, winkels, musea, dagrecreatie, evenementen en recreatieve routes. De logiesaccommodaties zorgen ervoor dat bezoekers hier kunnen overnachten en meerdaags van onze provincie kunnen genieten. Logiesaccommodaties die nu gerealiseerd worden, bepalen het aangezicht van toeristisch verblijf en de spin-off daarvan in Zeeland voor de komende decennia. Daarom is het belangrijk dat er gezamenlijk wordt gewerkt aan logiesaanbod dat bijdraagt aan hoe wij Zeeland in 2035 en 2050 voor ons zien en dat er voor zorgt dat de kwaliteiten van het Zeeuwse landschap behouden en versterkt.
Het streven naar een divers en toekomstbestendig aanbod van logiesaccommodaties in balans met haar omgeving (met factoren als toenemende recreatiedruk op specifieke plekken en draagvlak onder inwoners, behoefte aan ontwikkelruimte van bedrijven, schaarse ruimte en ruimtebehoefte van andere potentiële gebruikers) vraagt om zorgvuldige afwegingen. Op provinciaal niveau gebeurt dit door middel van Zeeuwsbreed beleid en de provinciale Omgevingsverordening. Op lokaal niveau door middel van planologische uitwerkingen en gebiedsgerichte aanpakken.
Zo is voor de kustzone in de Zeeuwse Kustvisie de basis vastgelegd voor hoe de Zeeuwse Kwaliteitskust beschermd, versterkt en waar nodig hersteld wordt. De afspraken uit de Zeeuwse Kustvisie zijn opgenomen in de Omgevingsverordening. Er wordt ingezet op een tweezijdige ontwikkelstrategie: beschermen, versterken en beleven van bestaande kwaliteiten (natuur en landschap, (verblijfs-)recreatie, water/strand en infrastructuur) en gebiedsgericht ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten. Specifiek voor het Veerse meer gebied is een gebiedsvisie Veerse Meer opgesteld dat ook toeziet op de ruimte voor recreatief nachtverblijf.

Zeeuwsbreed wordt er aan een afwegingskader voor logiesaccommodaties dat helpt om economische, ruimtelijke en maatschappelijke belangen in samenhang af te wegen. Dit gebeurt aan de hand van vier hoofdwaarden: 1. Economie en ondernemerschap; 2, ruimtelijke kwaliteit, natuur en landschap; 3. Milieu en duurzaamheid; 4. Leefbaarheid en impact op de leefomgeving. We streven daarmee naar een kwalitatief sterke, gevarieerde en toekomstbestendige logiessector in Zeeland in 2035. Voor Zeeland is dit van provinciaal belang. Daarbij verschuift het accent van groei in aantallen naar kwaliteit, toegevoegde waarde en balans met de omgeving.
Voor een goede toepassing ervan is samenwerking en afstemming voor de lange termijn onontbeerlijk, evenals monitoring en periodieke evaluatie. Voor de Provincie Zeeland ligt de rol en verantwoordelijkheid bij het Zeeuwsbreed kaderen van mogelijkheden via de provinciale Omgevingsvisie en – verordening. Gemeenten vertalen deze kaders in hun omgevingsplannen en toeristisch beleid en passen deze toe bij de beoordeling van initiatieven.

~~Het belang van vitale bedrijven en een economisch toekomstbestendige sector is groot, omdat het economisch model van aanbieders in het vrijetijdsdomein kwetsbaar is. De uitdaging voor de periode tot 2030 is daarom om de toerismesector in Zeeland op een toekomstbestendige manier te laten ontwikkelen tot een gezonde en diverse bedrijfstak zijn met investeringsvermogen en continuïteit. De bedrijven moeten aantrekkelijk blijven voor bezoekers en inwoners en inspelen op veranderende omstandigheden in de markt en omgeving. Dit is in eerste instantie aan de ondernemers zelf, maar samen stimuleren we innovatief en toekomstgericht ondernemerschap.~~

[2] De logiessector in Zeeland is gevarieerd en kan grofweg worden opgedeeld in regulier aanbod waar campings, vakantieparken en hotels onder vallen, in niet-regulier (agrarisch) aanbod, waar kleinschalig kamperen en logies als nieuwe economische drager onder vallen, en particuliere aanbod, waaronder kamerverhuur en B&B's.

~~Voor (nieuwe) verblijfsrecreatieve ontwikkelingen gaan we hiervoor aan de hand van een ontwikkelkader uit van verschillende kwaliteitsaspecten. Deze zijn gericht op ruimtelijke kwaliteit (versterken natuur en (nieuw) landschap),~~
~~economische uitvoerbaarheid en ondernemerschap (waaronder benutten lokaal DNA, gedifferentieerd aanbod voor alle doelgroepen en duurzaamheid) en sociaal-maatschappelijke bijdrage en draagvlak. Zeeland blijft aantrekkelijk voor de bestaande ondernemers, maar wordt ook aantrekkelijker voor (jong) talent van buiten de regio, zonder dat dit ten koste gaat van de lokale verankering van de bedrijven. Werken en ondernemen in de sector moet aantrekkelijker worden om daarmee de kwaliteit van de dienstverlening te verbeteren en diversiteit en continuïteit binnen de sector te bevorderen. De verwachte toename aan bezoekers en de gewenste kwaliteit van de sector, vragen aandacht voor jaarrondexploitatie en voldoende goed geschoold personeel en de huisvesting daarvan. Beschikbaarheid van kwalitatief goed geschoolde medewerkers is één van de grote uitdagingen voor Zeeland. De toeristische sector zet daarom in op een passende arbeidsmarkt, waarbij sprake is van een goede koppeling tussen onderwijs en bedrijfsleven. Daarnaast moet werken in de vrijetijdssector een uitdagend en concurrerend carrièrepad worden.~~

Rolverdeling:

- Bedrijven in de vrijetijdssector en agrarische bedrijven ontwikkelen onderscheidende producten.
- Impuls Zeeland, gemeenten, waterschap en omwonenden adviseren over kwaliteit van nieuwe producten.
- Provincie, gemeenten en Kenniscentrum Kusttoerisme monitoren het aanbod.
- Provincie en gemeenten reguleren omvang en diversiteit van het aanbod via omgevingsverordening, omgevingsplan en vergunningen.
- De EU, het Rijk, provincie, waterschap, gemeenten en terreinbeheerders beschermen, en versterken de omgevingskwaliteiten en maken ze beleefbaar.
- Provincie en gemeenten verzekeren zorgvuldige ruimtelijke afwegingen middels beleid en regelgeving.
- Recreatieondernemers, gemeenten en andere belanghebbenden werken samen in een gebiedsgerichte aanpak op lokaal niveau.
- Recreatieondernemers investeren in klimaatbestendig, energieneutraal en circulair ontwerp, bouw en gebruik.
- Provincie, gemeenten en stakeholders werken aan een Zeeuwsbreed afwegingskader voor logiesaccommodaties.
- Impuls Zeeland, provincie en recreatieondernemers gaan samen aan de slag met de stikstofopgave.
- Provincie, gemeenten, recreatieondernemers en Zeeland&Partners maken verder werk van marketing en informatievoorziening.
- ~~Impuls Zeeland, ondernemersverenigingen, TOZ, TUA, RUD Zeeland en gemeenten begeleiden en faciliteren ondernemers.~~
- ~~Kenniscentrum Kusttoerisme, Hogeschool Zeeland en MBO Scalda ontwikkelen kennis over innovatie.~~
- ~~Recreatiebedrijven, EU, Rijk, de provincie en gemeenten investeren in innovatie. De provincie investeert via de Economische Agenda.~~
- ~~Onderwijsinstellingen leiden recreatiepersoneel op door middel van (praktijk)onderwijs in samenwerking met de gehele toeristische sector.~~

- Rijk, UWV, gemeenten en provincie ondersteunen opleidingsprojecten (zie acties onder arbeidsmarkt).
- Gemeenten, ontwikkelaars, de provincie en bedrijven in de vrijetijdssector faciliteren passende huisvesting voor recreatiemedewerkers.
- Bedrijven in de vrijetijdssector zorgen voor voldoende uitdagende en praktijkgerichte stageplaatsen.

Actie 2.2 – Zorgen voor divers aanbod.

De recreatiesector heeft te maken met een grotere vraag naar beleving, onderscheidende concepten, ontspanning en moderne en goed toegankelijke attracties, accommodaties en voorzieningen. Dagbezoekers en gasten komen steeds vaker voor kortere vakanties en hebben een toenemende aandacht voor (natuur)activiteiten, stadsbezoek, cultuur, streekproducten, gezondheid, etc. Dit biedt kansen tot meer vitaliteit (verbreding, rendement, bezetting etc.) en diversiteit in het aanbod van verblijf en activiteit om aantrekkelijk te zijn voor een diversiteit aan doelgroepen in alle seizoenen. Dit laatste bevordert niet alleen de spreiding van gasten in tijd (over het jaar), maar zorgt ook voor een beter toekomstperspectief voor personeel en (werk)organisatie. Kleinschaliger initiatieven, zoals bijvoorbeeld kleinschalig kamperen, boerderijwinkels of particulieren met kleinere vormen van verblijfsrecreatie of een theetuin, zijn een waardevolle aanvulling op het reguliere aanbod en kunnen een belangrijke extra inkomstenbron zijn voor met name agrarisch ondernemers. De combinatie van kamperen met het boerenbedrijf heeft ook een educatieve waarde, omdat dit meer inzicht geeft in de productie van voedsel. Een goede wisselwerking en samenwerking tussen stad en platteland is hierbij belangrijk. We benutten daarom kansen door goede en innovatieve ondernemersplannen te stimuleren die uitgaan van een divers aanbod, met toepassing van de genoemde kwaliteitsaspecten. Dit bevordert de differentiatie van het toeristisch product en voorkomt eenvormigheid en meer, uitsluitend vanuit vastgoed gedreven, verblijfsrecreatief aanbod. Kleinschalig kamperen (35 kampeermiddelen waarvan ten hoogste 20% permanent met een maximum van 5), is daarbij mogelijk. Of gemeenten van deze regeling gebruik willen maken, wegen zij zelf af. Dit is afhankelijk van draagkracht van een gebied en draagvlak onder inwoners. Verder past bij deze uitgangspunten het verbod op permanente bewoning op (uitbreidingen van) verblijfsrecreatieterreinen en de plicht tot centraal bedrijfsmatige exploitatie op (uitbreidingen van) verblijfsrecreatieterreinen. Daarnaast blijft vermenging van reguliere verblijfsrecreatie met tijdelijke reguliere huisvesting ongewenst, omdat dit ten koste gaat van het product. Huisvesting van internationale werknemers vraagt om specifiek daarvoor bestemde locaties.

Waterrecreatie

De kansen en mogelijkheden voor kwaliteitsverbetering en verduurzaming van watersportvoorzieningen (bijv. ligplekken, jachthavens, voorzieningenniveau) worden in gebiedsontwikkelingen meegenomen, zoals bijvoorbeeld voor het Veerse Meer.

Schaarse ruimte in Zeeland vergt zorgvuldige ruimtelijke afwegingen

Het streven naar een divers aanbod, de (verwachte) toenemende recreatiedruk en de behoefte aan enige ontwikkelruimte in de vrijetijdssector, in combinatie met de schaarse ruimte in Zeeland en het ruimtebeslag door andere gebruikers, vraagt om zorgvuldige afwegingen. Beleid en regelgeving op lokaal en provinciaal niveau samen met gebiedsgerichte uitwerkingen zorgen ervoor dat deze zorgvuldige afweging plaatsvindt. Op provinciaal niveau door middel van provinciaal beleid en de Omgevingsverordening. Op lokaal niveau door middel van de planologische uitwerkingen door gemeenten en gebiedsgerichte aanpak. Hiermee voorkomen we onomkeerbare en ongewenste

ruimtelijke ontwikkelingen en behouden en versterken we de kwaliteiten van het Zeeuwse landschap (zie ook bouwsteen Landschap, actie 1.6). Dit vraagt een ontwikkelstrategie die rekening houdt met ruimtebehoeften in balans met onze omgevingskwaliteiten, waarbij ook wordt onderzocht of spreiding van de recreatie naar het achterland mogelijk is (zie actie 1.2). In het traject Bestemming Zeeland 2030 wordt dit verder onderzocht.

Voor de kustzone is in de Zeeuwse Kustvisie vastgelegd hoe we de Zeeuwse Kwaliteitskust beschermen, versterken en waar nodig herstellen. Deze visie is in 2022 geëvalueerd en blijft onverkort van kracht. Naar aanleiding daarvan zal leefbaarheid expliciet in de ontwikkelstrategie worden toegevoegd. De afspraken uit de Zeeuwse Kustvisie zijn opgenomen in de Omgevingsverordening. De in het Ontwikkelkader Verblijfsrecreatie opgenomen en hiervoor genoemde kwaliteitsaspecten gelden ook voor de recreatie in de overige delen van Zeeland. Vanuit de evaluatie Kustvisie en de actie-agenda Bestemming Zeeland 2030 herijken we, samen met gemeenten en stakeholders, dit ontwikkelkader om het creëren van nieuwe natuur en kwalitatieve vernieuwing van het toeristische product verder te stimuleren. Dit gebeurt fasegewijs in de periode 2025-2026 in de vorm van een nieuw afwegingskader met aandacht voor een eenduidig kwaliteitsniveau en gedifferentieerd aanbod in zowel de reguliere, agrarische als particuliere sector van logiesaccomodaties.

Om de beoogde Zeeuwse Kwaliteitskust te bereiken zetten we in op een tweezijdige ontwikkelingsstrategie: beschermen, versterken en beleven van bestaande kwaliteiten (natuur en landschap, (verblijfs-)recreatie, water/strand en infrastructuur) en gebiedsgericht ontwikkelen van nieuwe kwaliteiten.

Deze ontwikkelstrategie gaat uit van een integrale en gebiedsgerichte aanpak op lokaal niveau. Hierdoor ontstaat ook ruimte voor eventuele uitbreiding van aanbod, maar altijd in balans met de omgeving. Als groei van het toerisme niet in balans is met de omgeving, leidt dat immers tot lokaal afnemend maatschappelijk draagvlak. Onderdeel van deze ontwikkelstrategie is ook de inzet op klimaatbestendigheid, de stikstofopgave, energieneutraliteit en circulair/duurzaam bouwen. Het streven is dat de sector klimaatbestendig en CO_2-neutraal is en bijdraagt aan nieuwe ontwikkelingen op het gebied van klimaatadaptatie.

Rolverdeling:

- Bedrijven in de vrijetijdssector en agrarische bedrijven ontwikkelen onderscheidende producten.
- Impuls Zeeland, gemeenten, waterschap en omwonenden adviseren over kwaliteit van nieuwe producten.
- De provincie, gemeenten en Kenniscentrum Kusttoerisme monitoren het aanbod.
- De provincie en gemeenten reguleren omvang en diversiteit van het aanbod via omgevingsverordening, omgevingsplan en vergunningen.
- De EU, het Rijk, de provincie, Waterschap Scheldestromen, gemeenten en terreinbeheerders beschermen, versterken omgevingskwaliteiten en maken ze 'beleefbaar'.
- De provincie en gemeenten verzekeren zorgvuldige ruimtelijke afwegingen middels beleid en regelgeving (omgevingsverordening, omgevingsplan en vergunningen).
- Recreatieondernemers, gemeenten en alle andere belanghebbenden werken samen in een gebiedsgerichte aanpak op lokaal niveau.
- Recreatieondernemers investeren in klimaatbestendig, energieneutraal en circulair ontwerp, bouw en gebruik.

- ~~Provincie, gemeenten en stakeholders werken aan een Zeeuws breed afwegingskader voor logiesaccomodaties.~~

Subdoel 3: ***Naar een toekomstbestendige en vitale sector.*** ~~***De sector levert een positieve bijdrage aan de omgeving en aan de samenleving.***~~

De recreatie- en toerismesector is in Zeeland sterk vertegenwoordigd en kent een grote diversiteit aan aanbieders: van café tot fine-dining restaurant, van hotel tot vakantiepark, van minicamping tot jachthaven, van surfschool tot dagattractie en van museum tot bioscoop. Deze brede basis vormt een belangrijke kracht van Zeeland als bestemming en leefomgeving. Tegelijkertijd staan ondernemers en organisaties binnen de sector voor ingrijpende veranderingen en opgaven die het toekomstbesteding functioneren onder druk zetten:

- **Arbeidsmarkt en gastheerschap**: de sector kampt met een steeds nijpender tekort aan (opgeleide) arbeidskrachten. Dit raakt direct aan een kernwaarde van Zeeland: het Zeeuwse gastheerschap. Het behoud en de versterking van gastvrijheid vragen om nieuwe manieren van werken, betere aansluiting tussen onderwijs en praktijk, aantrekkelijk werkgeverschap en het benutten van technologische ontwikkelingen, waaronder digitalisering en AI-toepassingen, om werk slimmer en efficiënter te organiseren.
- **Veranderende wensen van inwoners en bezoekers**: de inwoner en gast van de toekomst stellen andere eisen aan kwaliteit, beleving, comfort en flexibiliteit. Er is groeiende aandacht voor gezondheid, duurzaamheid, authenticiteit en maatwerk. Dit vraagt om vernieuwing van het aanbod en gerichte investeringen in onderscheidende, toekomstgerichte concepten die aansluiten bij verschillende doelgroepen en die bijdragen aan de leefkwaliteit van Zeeland.
- **Verduurzaming en stikstof als randvoorwaarde voor ontwikkeling**: verduurzaming is noodzakelijk voor de toekomst van de sector. Ondernemers staan voor grote opgaven op het gebied van energieverbruik, circulariteit, water, mobiliteit en klimaatadaptatie. De gezamenlijke aanpak van de stikstofproblematiek een belangrijks aandachtspunt.
- **Regeldruk**: de sector ondervindt een toenemende regeldruk. Dit zorgt voor een toenemende tijdbesteding en minder snelle ontwikkeling in de sector. Aandacht voor een verminderde regeldruk is essentieel.

Dit leidt tot de volgende strategische speerpunten voor de komende periode:

Stimuleren ondernemerschap en innovatie

De samenwerkende partners in Zeeland zetten in op een doorontwikkeling en vernieuwing in de R&T-sector. Hierbij wordt een link gelegd met de verbetering van het vrijetijdsaanbod. Deze doorontwikkeling en vernieuwing is noodzakelijk om landelijk marktaandeel te behouden en kansen op jaarrond-bezoek te benutten. Om dit te kunnen bereiken is een groei in ondernemerschap en innovatiekracht nodig. Samen met intermediaire organisaties (zoals Impuls Zeeland en KCKT) wordt het huidige stimulerings-instrumentarium (netwerkontwikkeling, subsidieregelingen, Fonds Vrijetijdseconomie, nieuwe businessmodellen etc.) onder de loep genomen en wordt ingezet op een verbetering van de effectiviteit hiervan. Ingezet wordt daarnaast op actieve planbegeleiding om sneller en met meer succes aan wet- en regelgeving (omgevingsplan, vergunningen) te kunnen voldoen. Voor specifieke groepen (bijv. familiebedrijven) en onderwerpen (bijv. bedrijfsopvolging,

mogelijkheden AI en digitalisering) wordt daarbij gewerkt aan een gerichte ondersteuningsaanpak, waarbij het bieden van experimenteerruimte voor innovatieve concepten een mogelijkheid is.

Voor een effectieve aanpak is het ook nodig om een scherp beeld te hebben van de kwaliteit van het huidige aanbod.

Verduurzaming als kompas

Ingezet wordt op een verdere verduurzaming in de recreatiesector. Niet alleen omdat dit een randvoorwaarde is voor een toekomstbestendige bedrijfsvoering, maar ook omdat de sector zich op dit vlak kan onderscheiden. Het bestaande verduurzamingsprogramma wordt geïntensiveerd. Daarbij wordt gefocust op drie thema's:

1. Energietransitie.
2. Klimaatadaptatie.
3. Natuurinclusief ondernemen.

Daarnaast wordt in verbinding met deze thema's Zeeuws-breed gewerkt aan werkbare oplossingen voor de stikstofproblematiek.

Actieplan arbeidsmarkt en productiviteit

De concurrentiepositie van de R&T-sector ten opzichte van andere sectoren is niet sterk, terwijl het belang van goed personeel voor de waarde van het toeristisch product groot is. De kwaliteit van gastheerschap en hospitality wordt voor een groot deel door de personele factor bepaald. Samen met onderwijs en andere partners in de arbeidsregio wordt aan de slag gegaan om het personeelstekort aan te pakken en wordt ingezet op een hogere productiviteit in de sector, met behoud van een hoge kwaliteit van gastheerschap. De aanpak bestaat uit verschillende lijnen:

- Modern werkgeverschap: aantrekken van nieuwe generaties met opleidingen, loopbaanperspectief en innovatieve werkvormen.
- Aantrekkelijke sector: de sector aantrekkelijk maken voor jonge professionals en ondernemers door slimme marketing, netwerkversterking en leer-werkcombinaties.
- Verhogen van productiviteit: meer en betere inzet van nieuwe technologieën en benutten van AI-mogelijkheden, versnelde toepassing van voorbeelden van koplopers.

Slimme mobiliteitsoplossingen

Voor een aantrekkelijke woon- en leefomgeving zijn betere en snellere verbindingen binnen Zeeland noodzakelijk. De mobiliteit tussen kustgebieden en het achterland is beperkt, waardoor de meeste bezoekers in de kustgebieden blijven 'hangen', wat druk op de omgeving zet. Een betere kust-achterland verbinding is niet alleen een middel om de toeristen meer te spreiden, maar biedt ook voordelen voor lokale inwoners. Daarnaast zijn er nu veel vervoersbewegingen met eigen, niet duurzaam vervoer van en naar toeristische en recreatieve bestemmingen in Zeeland. De toename van vrijetijdsactiviteiten (meer inwoners en bezoekers) maakt de mobiliteitsopgave alleen maar

groter. De ambitie is dat er voldoende duurzame vervoersmogelijkheden zijn om Zeeland te ontdekken, zodat iedereen de auto vaker laat staan. Mogelijkheden van duurzaam vervoer worden gekoppeld aan gemak en Zeeuws gastheerschap.

~~Actie 3.1 – Effecten op leefomgeving betrekken bij recreatieve ontwikkelingen.~~

~~De leefomgeving is het fundament waarop het toerisme in Zeeland zich kan ontwikkelen. Tegelijkertijd heeft toerisme hierop allerlei effecten, zowel positieve als negatieve. Toerisme zorgt in Zeeland voor een hoog voorzieningenniveau en een goede toeristische infrastructuur, waar zowel inwoners als bezoekers van profiteren. Een goed voorbeeld is het grote aantal supermarkten per 1.000 inwoners. Toerisme zorgt echter ook, vooral aan de kust, voor (toenemende) drukte. Om de aantrekkelijkheid van Zeeland als bestemming te behouden, óók met de verwachte toename van het aantal gasten, zet de sector in op kwaliteit en flexibiliteit. Verrassende oplossingen in plaats, vorm en tijd, zorgen dat er ruimte wordt gevonden voor de toename van het aantal gasten zonder dat het ten koste gaat van de omgeving. Hierbij wordt proactief gewerkt aan de opgaven vanuit de energietransitie, klimaatadaptatie en circulaire economie. Ook is het belangrijk om gezamenlijk binnen de vrijetijdssector te voldoen aan de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties, waardoor de leefomgeving in Zeeland verbetert. Al deze oplossingen dragen bij aan de leefbaarheid en brede welvaart. Ook bij kleinere vormen van verblijfsrecreatie, zoals de toename van het aantal particuliere verhuurders is er aandacht voor de effecten op de leefomgeving.~~

Rolverdeling:

- Impuls Zeeland, ondernemersverenigingen, TOZ, TUA, provincie en gemeenten begeleiden en faciliteren ondernemers.
- Kenniscentrum Kusttoerisme, Hogeschool Zeeland, MBO Scalda, Dockwize e.a. ontwikkelen kennis over innovatie.
- Recreatiebedrijven, EU, Rijk, provincie en gemeenten investeren in innovatie.
- Onderwijsinstellingen leiden recreatiepersoneel op door middel van (praktijk)onderwijs in samenwerking met de gehele recreatief-toeristische sector.
- Rijk, UWV, provincie en gemeenten ondersteunen opleidingsprojecten.
- Gemeenten, ontwikkelaars en bedrijven in de vrijetijdssector faciliteren passende huisvesting voor recreatiemedewerkers indien noodzakelijk.
- Bedrijven in de vrijetijdssector zorgen voor voldoende uitdagende en praktijkgerichte stageplaatsen.
- ~~Kenniscentrum Kusttoerisme, TOZ en Impuls Zeeland maken de impact inzichtelijk van toerisme op de Zeeuwse economie, leefbaarheid, het voorzieningenniveau en de samenleving.~~
- ~~De provincie en gemeenten benutten de onderzoeksresultaten bij ruimtelijke afwegingen.~~

~~Actie 3.2 - Inwoners van Zeeland kennen en ervaren de meerwaarde van de vrijetijdssector op de Zeeuwse samenleving.~~

~~We zorgen voor structureel en meetbaar inzicht in de impact van het toerisme op onze economie, leefbaarheid en voorzieningenniveau. Op die manier is ook voor de Zeeuwen de waarde van het toerisme duidelijk en heeft iedereen voordeel van de positieve effecten ervan. Zorgen dat een groter deel van de toeristische besteding in de plaatselijke economie blijft circuleren is een belangrijke pijler voor "stakeholderschap". Dit bevordert het imago van onze toeristische sector en het vergroot~~

draagvlak bij inwoners. Het is daarbij belangrijk om knelpunten die op het gebied van leefbaarheid uit onderzoek blijken, daadwerkelijk te verminderen en inwoners zo goed mogelijk te betrekken bij beleidsvorming.

De positieve effecten van het toerisme op gebied van infra, werkgelegenheid en voorzieningen, leveren een belangrijke bijdrage aan de leefbaarheid en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Hierdoor worden inwoners en bedrijven voor Zeeland behouden en aangetrokken. In onze toeristische campagnes maken we dan ook verbindingen met onze campagnes gericht op wonen en werken.

Rolverdeling:

- Zeeland Marketing verbindt toeristische marketing en promotie met wonen en werken.
- De provincie en gemeenten benutten de onderzoeksresultaten bij ruimtelijke afwegingen.

Subdoel 4: De essentiële onderleggers voor de Bestemming Zeeland 2030 zijn aanwezig.

Een aantal onderleggers is essentieel om de ambities rondom de beleving van Gastvrij Zeeland, een toekomstbestendige toeristische bedrijfstak en een goede leefomgeving te bereiken. Dit gaat niet zonder kennis en monitoring, organiserend vermogen en grensoverschrijdende samenwerking.

Actie 4.1 – Doorontwikkelen kennis en monitoring

Voor een bewuste bestemming Zeeland is inzicht in de aard en omvang van de vraagstukken voor Zeeland nodig. Tot op heden is er nog onvoldoende (structureel) inzicht in de vrijetijdssector. Daarom zet de sector in op een krachtige kennisinfrastructuur rondom toerisme. Zo krijgen we meer kennis over behoeften en motieven van bezoekers, de ontwikkeling van toerisme in Zeeland, de maatschappelijke betekenis en de effecten op de leefomgeving en van beleidskeuzes. Dat maakt waar nodig bijsturing mogelijk om de bestemming Zeeland in balans te houden, zowel wat betreft leefbaarheid, natuur & landschap als economie. Toerisme-onderzoek en -beleid zijn daarmee op elkaar afgestemd, zodat het omgevingsgerichte beleid uitgaat van zowel bezoekers, bedrijven als inwoners. Onderzoeksresultaten worden gedeeld, waardoor de kennis bij alle stakeholders (ondernemers, ambtenaren, politiek, inwoners) toeneemt.

Rolverdeling:

- Kenniscentrum Kusttoerisme, HZ, HZ Kenniscentrum Zeeuwse samenleving en MBO Scalda ontwikkelen een krachtige kennisinfrastructuur voor kennis en monitoring van de vrijetijdssector.
- De provincie en gemeenten benutten de kennisinfrastructuur om beleid te actualiseren.
- De provincie faciliteert en draagt financieel bij.

Actie 4.2 – Versterken organiserend vermogen

Participatie van alle stakeholders, inclusief inwoners, is een belangrijke pijler van de Zeeuwse Omgevingsvisie. Het is noodzakelijk de belangen van de verschillende partijen goed te borgen en af te wegen. Een goed voorbeeld hiervan is het gezamenlijk en integraal realiseren van de gebiedsontwikkelingen en –visies en regionaal maatwerk in ontwikkelruimte en -mogelijkheden. We zetten daarom in op een daadkrachtige en goed functionerend innovatie- en kennisnetwerkstructuur. Deze structuur vormt een samenhangend geheel van activiteiten vanuit

overheden (zowel provinciaal als lokaal), ondernemers en kennispartijen. Deze partijen trekken gezamenlijk op, werken samen en verbinden de thema's uit deze Zeeuwse Omgevingsvisie voor de genoemde doelgroepen (gasten, bedrijven en inwoners). In een samenhangende en structureel opgezette organisatiestructuur geven zij vorm aan de uitvoering van deze Omgevingsvisie en het ambitiedocument Toekomstbeeld Bestemming Zeeland 2030. De vrijetijdssector is hiervoor goed vertegenwoordigd in de relevante gremia, met de juiste expertise aan tafel.

Samenwerking over de provinciegrenzen en het benutten van de kansen in Europese programma's, bieden hierbij mogelijkheden voor versterking en financiering van de gezamenlijke toeristische ambities. Dit geldt voornamelijk voor de gebieden innovatie, kwaliteitsverbetering en realisering van de maatschappelijke en verduurzamingsopgaven.

Rolverdeling:

- Alle betrokken partijen committeren zich aan de Zeeuwse Omgevingsvisie en het gezamenlijke Toekomstbeeld Bestemming Zeeland 2030 en voeren de hiervoor benoemde acties uit.
- Alle betrokken partijen investeren in internationale samenwerking.
- Overheden en ondernemers benutten de mogelijkheden van Europese programma's en zorgen voor cofinanciering.
- Het Rijk en de regio werken via de Omgevingsagenda Zuidwest intensief samen aan grensoverschrijdende samenwerking in de kustzone.

20.4 Afwegingsfactoren voor de uitvoering

Om bij de uitvoering kansen en mogelijkheden te benutten en tegelijkertijd de Zeeuwse kernkwaliteiten te behouden, zijn in Deel A (paragraaf 1.4) vier afwegingsfactoren geformuleerd. Hieronder is voor deze bouwsteen een aanzet gegeven voor de invulling daarvan.

1. Doe meer met minder grond

- Kwaliteitsverbetering en vervanging van bestaande bedrijven in de vrijetijdssector heeft voorrang boven ontwikkeling van nieuwe locaties.

2. Werk samen en deel kosten en baten

- Bijdragen aan klimaatadaptatie en energietransitie door energiebesparende maatregelen, opwekking van duurzame energie en waterbuffering op verblijfsrecreatieterreinen.
- Verbetering en uitbreiding van natuur- en landschapswaarden en de mogelijkheden om de natuur te beleven dragen bij aan verbetering van het recreatief product.
- Bij het oplossen van knelpunten in aandachtsgebieden kunnen mogelijkheden ontstaan voor nieuwe ontwikkelingen in de water- of verblijfsrecreatie, horeca, of dagattracties. Ook kunnen tijdelijke bestemmingen innovatie en verdienmodellen zonder vastgoed huisvesten.

3. Maak gebruik van de Zeeuwse kernkwaliteiten

- Recreatie en toerisme bieden een onderscheidend product door aan te sluiten bij de Zeeuwse kernkwaliteiten.

4. Denk aan de toekomst en aan de rest van de wereld

- Veiligstellen, robuuster maken en ontwikkelen van het Zeeuwse Natuurlijk Kapitaal, als belangrijkste onderscheidende factor is essentieel zodat toekomstige generaties hier van kunnen blijven genieten en van kunnen leven.

- ~~De Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties zijn een goed uitgangspunt voor de toeristische sector, bijvoorbeeld om te zorgen voor het reduceren van verbruik van grondstoffen (circulaire economie). Zo kan men denken aan circulair bouwen, maar ook aan andere circulaire bedrijfsprocessen en -modellen.~~

C. Maatregelen rondom stikstof

Deel A, Hoofdstuk 3 Balans in de grote wateren en het landelijk gebied, 3.3 Hoofdlijnen aanpak

Natuur
Bestaande natuurwaarden binnen en buiten de aangewezen natuurgebieden worden beschermd door de overheid. Een effectieve nationale en regionale aanpak van de stikstofuitstoot is een belangrijke voorwaarde voor verbetering van natuurwaarden. In de aanpak werken overheden, terreinbeheerders en economische sectoren gebiedsgericht samen aan een oplossing.

Het stikstofplan ‘Zeeland op weg naar herstel’ is op 12 december 2025 vastgesteld door Provinciale Staten. De uitvoering vindt plaats via de Gebiedenaanpak. In juni 2026 is het stikstofplan opgenomen in het Programma Landelijk Gebied, waarmee de juridische borging onder de Omgevingswet wordt versterkt.

D. Programma landelijk gebied – groenblauwe dooradering

Deel B, Bouwsteen 15 Natuur

15.2 Huidige situatie

[…]

Groenblauwe dooradering

Groenblauwe dooradering (GBDA) omvat 'kleine' natuurelementen exclusief de bebouwde kom, grote wateren, N2000 en NNN gebieden, die het landschap in belangrijke mate vormgeven. Dit worden ook wel kleine landschapselementen genoemd in de vorm van punten, lijnen of vlakken (tot 1,5ha) die optimaal aansluiten bij de fysische, geografische, hydrologische en/of ecologische omstandigheden.

De basisindeling van GBDA is:

- Houtige elementen (groen) zoals houtsingels, heggen, bomen, lanen.
- Kruiden en ruigten (groen) zoals akkerranden, bloembermen, dijken met kruidenbeheer.
- Natte elementen (blauw) zoals natuurlijke oevers, rietlanden, poelen, natuurlijk beheerde sloten.

Conform het Aanvalsplan Landschap (2022) kan met GBDA aan meerdere doelen worden bijgedragen, waaronder; biodiversiteit, klimaatadaptatie, CO^2 vastlegging, waterkwaliteit, duurzaam inkomen boer, kwaliteit en diversiteit landschap, leefomgeving en recreatie, vestigingsklimaat, filteren van lucht, vasthouden van water en het tegengaan van bodemerosie. Het realiseren van meer GBDA leent zich goed voor een gebiedsgerichte aanpak.

De gezamenlijke overheden in Zeeland beheren heel wat hectares aan bermen, dijken en overige grazige delen van infrastructurele werken. Alles bij elkaar vormt dat reeds een uitgestrekt groeiend netwerk door heel Zeeland dat natuurgebieden met elkaar verbindt en eveneens de biodiversiteit en functionele agrobiodiversiteit op het platteland kan laten toenemen. De binnendijken vormen in Zeeland de ruggengraat van de dooradering. Een groot deel van de binnendijken is in eigendom en/of beheer bij terrein beherende organisaties en het Waterschap, maar er zijn ook veel particuliere grondeigenaren zoals agrariërs.

Natte ecologische verbindingen zijn lijnvormige verbindingen in de vorm van kreken en waterlopen met hun brede oevers en hebben uit oogpunt van soortenbehoud de functie om planten en dieren in de gelegenheid te stellen om van het ene natuurgebied naar het andere natuurgebied te migreren zonder hinder van barrières. Natte ecologische verbindingen zijn gekoppeld aan (hoofd)waterlopen in beheer bij het Waterschap en vormen geen aangrenzende gebruiksbeperkingen. De aangewezen natte ecologische verbindingen en Kaderrichtlijn waterlichamen doorsnijden voor een deel brongebieden van kwetsbare planten- en diersoorten die binnen het agrarisch gebied aanwezig zijn. Het Natuurbeheerplan bevat begrenzingen van deze brongebieden in de vorm van voormalige getijdenkreken en binnendijken. Activiteiten tot beheer en verbetering van deze elementen komen daarmee in aanmerking voor toepassing van subsidie van SNL. Buiten het NNZ bestaan mogelijkheden voor beheer van elementen van de GBDA binnen de begrenzing van de agrarische leefgebieden die zijn opgenomen in het Natuurbeheerplan.

De inzet van het agrarisch natuurbeheer is van groot belang voor de realisatie van meer GBDA. Daarnaast zijn er specifieke projecten en initiatieven. Zo zetten bijvoorbeeld de ondertekenaars vanuit de Zeeuwse Bijenstrategie zich in om kansen voor bijen te stimuleren door communicatie en het faciliteren of uitvoeren van bij vriendelijke projecten en onderzoek.

Een groot deel van de GBDA in Zeeland wordt gevormd door maatregelen in het agrarisch natuurbeheer. Hieronder vallen de bekende akkerranden en kruidenrijk grasland, maar ook het beheer van landschapselementen als hagen, knotbomenrijen en poelen op landbouwgrond evenals beheer van dijken.

Ten behoeve van een goed inzicht in het aanwezige en te realiseren areaal GDBA in Zeeland is een viewer en een dashboard ontwikkeld wat jaarlijks wordt geactualiseerd. In 2025 bestond 5,32% van het landelijk gebied (exclusief de bebouwde kom, grote wateren, N2000 en NNN gebieden) uit GBDA.

Voor GBDA is in Programma Landelijk Gebied (PLG; nog niet vastgesteld) de ambitie en streven voor de realisatie van landschapselementen opgenomen te weten; 7% GBDA in 2030 en 10% in 2050.

In het PLG is een aantal redeneerlijnen opgenomen op welke manier versterking van de bestaande structuur van GBDA gewenst is, en waar uitbreiding plaats kan vinden.

- Koppeling aan een verbetering van het lokaal vasthouden van zoetwaterstromen, zowel op het maaiveld als onder het maaiveld.
- Koppeling aan landschappelijke elementen als kreekbeddingen, kreekruggen en poelgronden.
- Koppeling aan het Natuurnetwerk Zeeland (NNZ) en de oude ecologische hoofdstructuur.
- Koppelingen aan belangrijke aanknopingspunten van het cultuurlandschap.
- Versterken van het landschap en het verbeteren van mogelijkheden voor toerisme en recreatie.
- Koppeling aan gebieden rond Natura 2000-gebieden.

De ontwikkeling van GBDA is als een van de Koplopermaatregelen opgenomen en is een van belang zijnde meekoppelkans bij gebiedsontwikkelingen.

15.3 Acties om doelen te realiseren

(…)

E. Klimaatadaptatie als uitgangspunt in planontwikkeling – signaalkaarten

Deel A, Hoofdstuk 5 Klimaatbestendig en CO2-neutraal Zeeland, 5.2 Huidige situatie, trends en ontwikkelingen

Klimaatadaptatie
Het klimaat verandert. Hierdoor neemt de kans op wateroverlast, hitte, droogte en overstromingen toe. Dat levert risico's op voor onze economie, gezondheid en (water)veiligheid. In 2019 zijn de risico's in beeld gebracht via klimaatstresstesten. De klimaatstresstesten zijn gebruikt voor het voeren van een risicodialoog waarin de effecten worden gewogen van maatschappelijke ontwrichting, schade en slachtoffers tot lokale overlast en hinder. Belangrijke opgaven zijn het ~~opvangen van~~omgaan met extreme neerslag, voldoende zoet water beschikbaar houden en zorgen voor verkoeling bij hitte. In het bijzonder de bescherming van vitale en kwetsbare functies.

~~Om een indruk te geven van wat er nodig is om de kwetsbaarheden voor klimaatverandering op te vangen zijn mogelijke acties verkend. De acties vormen een eerste indicatie van zaken die in de Klimaatadaptatiestrategie Zeeland opgenomen kunnen worden. Deze strategie wordt door alle Zeeuwse overheden opgesteld en nadien geborgd in beleid, regelgeving en uitvoering.~~
In 2021 is Zeeland breed de klimaatadaptatiestrategie Zeeland (KASZ) ontwikkeld, een regionale visie, opgesteld binnen een samenwerking tussen alle Zeeuwse overheden en met ondersteuning van een groot aantal maatschappelijke organisaties en belangenorganisaties. Het doel van de strategie is dat Zeeland in 2050 klimaatbestendig en waterrobuust ingericht is.

Deel A, Hoofdstuk 5 Klimaatbestendig en CO2-neutraal Zeeland, 5.3 Hoofdlijnen aanpak

Klimaatadaptatie
De Klimaatadaptatie Strategie Zeeland (KaSZ) is het spoorboekje voor de aanpak van de effecten van de klimaatverandering in Zeeland. De Zeeuwse overheden hebben in de uitvoering de grootste verantwoordelijkheid, maar inbreng van alle belanghebbenden is nodig. De overheden hebben de strategie uitgewerkt in een gezamenlijke uitvoeringsagenda. Daarnaast werkt elke organisatie ook ~~De overheden werken~~ de strategie uit in beleid, regelgeving en uitvoering. De maatregelen zijn divers, afhankelijk van lokale omstandigheden en kunnen leiden tot grote veranderingen in het landschap en het landgebruik.

[…]

Voor bestendiging van de zoetwatervoorziening ~~wordt~~ is een aanpak ontwikkeld via het Zeeuws Deltaplan Zoet Water, De aanpak is niet alleen gericht op beschikbaarheid van zoet water, maar ook op verminderen van gebruik en beter vasthouden van water in de bodem. Tegengaan van bodemverdichting en verbeteren van de organische stofbalans zijn belangrijke maatregelen die ook bijdragen aan vastlegging van CO_2 in de bodem en verbetering van de bodemvruchtbaarheid en bodemleven.

Deel B, Bouwsteen 25 Klimaatadaptatie, 25.1 Doelstelling 2030

Zeeland is voldoende waterrobuust en klimaatbestendig ingericht.

Door klimaatverandering is sprake van toenemende kans op overstroming, wateroverlast, langdurige droogte en extreme hitte. Iedereen in Zeeland is nodig om onze fysieke leefomgeving stap voor stap aan te passen. Uiterlijk in 2050 moet Zeeland waterrobuust en klimaatbestendig zijn ingericht. Deze ambitie is in 2019 onderschreven door de Zeeuwse overheden in het convenant Klimaatadaptatie Zeeland. De aanpak ~~wordt~~ is uitgewerkt in de Klimaatadaptatie Strategie Zeeland (KaSZ) ~~die parallel aan de Omgevingsvisie wordt opgesteld. Wijzigingen in de doelen en aanpak van de KaSZ leiden ook tot aanpassing van de Omgevingsvisie.~~

Deel B, Bouwsteen 25 Klimaatadaptatie, 25.2 Huidige situatie

Klimaatstresstesten

In 2019 zijn de risico's van de klimaatverandering in beeld gebracht via klimaatstresstesten per gemeente en voor de hele provincie. Voor de (hoofd)infrastructuur zijn klimaatstresstesten uitgevoerd door de verantwoordelijke beheerders. In 2026 zijn nieuwe stresstesten uitgevoerd en er is ook een bovenregionale stresstest uitgevoerd waarbij de focus ligt op de vitale infrastructuur. De klimaatstresstesten zijn gebruikt voor het voeren van een risicodialoog waarin de effecten van klimaatstress worden gewogen, van maatschappelijke ontwrichting, schade en slachtoffers tot lokale overlast en hinder. Om een indruk te geven van wat er nodig is om de kwetsbaarheden voor klimaatverandering op te vangen zijn mogelijke acties verkend. Deze acties vormen een basis voor het uitvoeringsprogramma onder de klimaatadaptiestrategie. ~~De acties vormen een eerste indicatie van zaken die in de strategie opgenomen kunnen worden. De Klimaatadaptatie Strategie Zeeland wordt door alle Zeeuwse overheden opgesteld en nadien geborgd in beleid, regelgeving en uitvoering. De uitkomsten uit dit proces worden daarom ook in de Zeeuwse Omgevingsvisie verwerkt. Daarnaast wordt er een uitvoeringsprogramma opgesteld om maatregelen te financieren en uit te voeren. Dit is geen eenmalige actie. Elke 5 jaar wordt het proces opnieuw doorlopen om bij te kunnen sturen op basis van de meest actuele inzichten.~~

~~Het is voor uitvoering van activiteiten niet nodig om te wachten op de klimaatadaptatiestrategie, maar wel om zoveel mogelijk rekening te houden met mogelijke effecten van klimaatverandering. Er is al veel informatie beschikbaar over geschiktheid van gronden op basis van het bodem- en watersysteem. Vooral bij grotere (gebieds)ontwikkelingen en vitale en kwetsbare functies moet hiermee rekening worden gehouden. Het is nodig om kansen te benutten om de kwetsbaarheid voor klimaatverandering te verminderen of, bij nieuwe ontwikkelingen, te voorkomen dat er door klimaatverandering problemen ontstaan. Dit is niet vrijblijvend. Het kan in het uiterste geval ook betekenen dat bepaalde gebieden niet geschikt zijn voor bepaalde functies. Als de locatiekeuze al een vaststaand feit is, kan een slimme gebiedsinrichting of manier van bouwen de nadelige effecten (schade/slachtoffers) wellicht alsnog beperken.~~

Eén van de acties in het uitvoeringsprogramma van de KASZ is het ontwikkelen van uniforme Zeeuws afwegings- of toetsingskaders die toepasbaar zijn bij ingrepen en ontwikkelingen in de openbare ruimte in Zeeland. In antwoord worden de signaalkaarten Water en Bodem en de labelkaarten ontwikkeld. De kaarten zijn ondersteunend bij (vooral grotere) ontwikkelingen in de openbare ruimte en geven inzicht in de risico's door klimaatverandering in een bepaald gebied. Het kan in het uiterste geval ook betekenen dat bepaalde gebieden niet geschikt zijn voor bepaalde functies. Als de locatie vastligt kunnen klimaatadaptieve maatregelen, zoals een slimme gebiedsinrichting of klimaatadaptief bouwen, genomen worden om risico's te verkleinen. Er wordt nagedacht over de borging en afdwingbaarheid van de kaders zodat deze ook worden toegepast wanneer dat nodig is.

Wateroverlast

Na een aantal jaren met perioden met extreem veel neerslag is ingezet op het terugdringen van regionale wateroverlast in het landelijk en stedelijk gebied (Waterbeheer 21ste eeuw, kort gezegd WB21). De toename van extreme regenbuien als gevolg van de klimaatverandering wordt daarbij betrokken. Het waterschap voert in het landelijk gebied maatregelen uit en draagt zorg dat ~~uiterlijk~~ in 2027 wordt voldaan aan de wateroverlastnormen (omgevingswaarden) die zijn opgenomen in de omgevingsverordening (WB-21 normering, etc.). Bij uitvoering van maatregelen is de trits vasthouden-bergen-afvoeren het uitgangspunt. Provincie en waterschap bepalen samen de prioritering voor het op orde brengen van het beheergebied op basis van de normen. Het streven is om maatregelen te prioriteren vanuit de daadwerkelijke bijdrage aan doelen (afweging kosten-baten-risico's) en vanuit de samenhang met andere doelen (zoet water beschikbaarheid/ droogte/waterkwaliteit).
Wateroverlast in het stedelijk gebied is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van het waterschap en gemeenten. In het kader van de Samenwerking Afvalwaterketen Zeeland (SAZ+) worden hier concrete stappen in gezet. Gemeenten treffen maatregelen om de openbare ruimte klimaatbestendig in te richten. ~~Uit onderzoek blijkt dat 80% van de Zeeuwen voorstander is van het gebruik van regenwater doorlatende straatstenen en asfalt (bron: Zeeland nu en in de toekomst, ZB |Planbureau, 2020).~~ Het waterschap neemt aanvullende maatregelen in het watersysteem waar dat nodig is.
~~Grote delen (naar schatting 40%) van het agrarische gebied hebben te kampen met bodemverdichting vrij dicht onder het oppervlak. Deze bodemverdichting zorgt ervoor dat neerslag slechter kan infiltreren in de bodem. Daardoor wordt de opbouw van de gewenste zoetwaterlens belemmerd en neemt de kans op gewasschade door verdroging in de zomer toe.~~

Droogte
Zeeland is grotendeels afhankelijk van regenwater dat valt. Door langere periodes van droogte worden ~~V~~vooral de dunne zoete grondwaterlenzen ~~worden~~ bedreigd ~~door klimaatverandering~~. ~~Er zijn voorlopig geen aanwijzingen dat de grotere zoetwatervoorkomens, zoals het grondwater in beschermde gebieden met de functie drinkwatervoorziening, binnen afzienbare tijd worden aangetast door verzilting.~~ In het kader van de Proeftuin Zoet Water en het Zeeuws Deltaplan Zoet Water wordt ingezet op maatregelen die de zoetwaterbeschikbaarheid kunnen vergroten. In het landelijke gebied wordt bijvoorbeeld gekeken naar het bufferen en opslaan van water in de bodem en het watersysteem om tijden van droogte te overbruggen. Daarnaast wordt ook gekeken naar zuinig en circulair gebruik van water om de (zoet)watervoetafdruk te verkleinen. Voor industrie en drinkwater is Zeeland veelal afhankelijk van aanvoer van buitenaf. Ook deze bronnen worden beïnvloed door klimaatverandering. Daarom wordt ook hier gekeken naar maatregelen om water zo efficiënt mogelijk te gebruiken en worden nieuwe bronnen verkend. ~~bekeken welke maatregelen de beste zijn om de zoetwaterlenzen en zoetwaterbeschikbaarheid in stand te houden of te vergroten.~~
Voorkomen en waar mogelijk opheffen van bodemverdichting in combinatie met een goede organische stofbalans helpt ook om neerslag beter vast te houden in de bodem.
Daarnaast zorgt droogte voor effecten op natuur, de beschikbaarheid van water voor de industrie en voor kwetsbaarheden in stedelijk gebied. Voorbeelden hiervan zijn zetting die gevolgen kan hebben voor de constructieve veiligheid van gebouwen, onvoldoende water voor het stedelijk groen en brandgevaar. ~~Ruim 80% van de Zeeuwen is er voor om bij nieuwe ontwikkelingen een plan te maken over hoe opslag van zoet water wordt geregeld (bron: Zeeland nu en in de toekomst, ZB |Planbureau, 2020).~~

Hitte
Door klimaatverandering gaat hittestress toenemen in de toekomst. ~~Hittestress is een relatief nieuw thema in Zeeland.~~ In het stedelijk gebied komt op warme dagen overdag hittestress al in grote mate voor. Dit extra opwarmings- en vertraagde afkoelingseffect in het bebouwd gebied heeft negatieve effecten op gezondheid, leefbaarheid en economie. Door het vele oppervlaktewater in Zeeland zien

we ook dat in warme perioden Zeeland nu al de hoogste nachttemperatuur van Nederland heeft. Zowel hittestress overdag en hoge temperaturen ’s nachts zullen in de toekomst vaker en over langere perioden voorkomen. Bij de inrichting van het bebouwd gebied ~~(meer vergroening en minder verharding; ruim 80% van de Zeeuwen is hier voorstander van, (bron: Zeeland nu en in de toekomst, ZB |Planbureau, 2020))~~ maar ook bij de inrichting van recreatieparken en de bouw van woningen en kantoren moet hier rekening mee gehouden worden, bijvoorbeeld bij de keuze voor materialen, kleuren en het creëren van schaduw.

F. Batterijopslag

Deel A, Hoofdstuk 5 Klimaatbestendig en CO2-neutraal Zeeland, 5.3 Hoofdlijnen aanpak

Energietransitie

[…]
Het is onzeker of de financiële, technische en ecologische mogelijkheden voldoende zijn om Zeeland onder die omstandigheden leefbaar te houden.

Voor de energietransitie is voldoende opwekking van hernieuwbare energie noodzakelijk. In Zeeland wordt al veel windenergie opgewekt (wind op zee en wind op land) en het provinciaal beleid biedt ruimte voor enkele extra projecten om de doelstelling voor wind op land te halen. Voor opwekking van zonne-energie wordt primair ingezet op opwek via daken en in het stedelijk gebied. Door gebruik te maken van die mogelijkheden wordt het landschap ontzien, ruimte efficiënt benut en de afstand tussen opwekking en gebruik zo kort mogelijk gehouden. Batterijsystemen spelen daarnaast een belangrijke rol in het toekomstige energiesysteem doordat zij vraag en aanbod van elektriciteit beter in balans brengen, duurzaam opgewekte energie uit zon en wind efficiënter benutten en piekbelasting op het elektriciteitsnet kunnen beperken. Daarmee kunnen zij bijdragen aan het verminderen van netcongestie. Vanwege de toenemende ruimtelijke impact van grootschalige batterijsystemen stelt de provincie kaders voor de ruimtelijke inpassing van deze ontwikkelingen. De Zeeuwse gemeenten maken op lokaal niveau beleid voor het ruimtelijk en energetisch inpassen van flexibel vermogen door middel van batterijsystemen

Waterveiligheid
[…]

Deel B, Bouwsteen 23 Duurzame energie, 23.2 Huidige situatie

Zonne-energie
[…]
Het provinciaal beleid voor zon in stedelijk gebied of daarbuiten betreffen generieke regels en de uitwerking tot op projectniveau vindt door de gemeenten plaats.

Batterijopslag
De inzet van batterijsystemen wordt steeds belangrijker binnen het toekomstige energiesysteem. Batterijen kunnen bijdragen aan een efficiënter gebruik van het elektriciteitsnet en ondersteunen de verdere groei van duurzame energieopwekking uit zon en wind. Door tijdelijk elektriciteit op te slaan en op een later moment terug te leveren, kunnen batterijsystemen bijdragen aan het verminderen van piekbelasting op het net, het beter benutten van beschikbare netcapaciteit en het vergroten van de flexibiliteit van het energiesysteem. Daarmee kunnen batterijsystemen een ondersteunende rol vervullen bij het beperken van netcongestie en het vergroten van leveringszekerheid.
Tegelijkertijd kunnen batterijsystemen, afhankelijk van omvang en locatie, een aanzienlijke ruimtelijke impact hebben. Met name grootschalige batterijopstellingen vragen om een zorgvuldige ruimtelijke en energetische afweging in relatie tot landschap, leefomgeving en bestaande energie-infrastructuur. Conform de Zeeuwse Energievisie wordt ruimtelijk de voorkeur gegeven aan het clusteren van energie-infrastructuur. Ook aspecten zoals milieu, externe veiligheid en brandveiligheid vragen nadrukkelijk aandacht bij de ontwikkeling en vergunningverlening van batterijsystemen.
Conform de Regionale Energiestrategie (RES) 2.0 werken de provincie Zeeland, Zeeuwse gemeenten, netbeheerders en andere betrokken partijen samen aan een Zeeuws beleidskader voor

batterijsystemen. Dit beleidskader richt zich op het stroomlijnen van zowel de ruimtelijke als energetische inpassing van batterijsystemen, met aandacht voor zorgvuldig ruimtegebruik, landschappelijke kwaliteit, netcapaciteit en de bijdrage van batterijsystemen aan een robuust en toekomstbestendig energiesysteem. De provincie richt zich hierbij voornamelijk op de ontwikkeling van batterijsystemen buiten het stedelijk gebied. Daarnaast wordt ingezet op versterking van de samenwerking tussen betrokken stakeholders bij de ruimtelijke vergunningverlening van batterijsystemen, zodat ook op het gebied van milieu, externe veiligheid en brandveiligheid integrale en zorgvuldige afwegingen kunnen worden gemaakt.

Energie uit water

[…]

G. Energie uit water

Deel B, Bouwsteen 23 Duurzame energie, 23.2 Huidige situatie

[..]

Energie uit water

Ook in het kader van de Regionale Energiestrategie (RES) 2.0 worden de kansen en mogelijkheden in Zeeland onderzocht van energiewinning uit water. ~~Energie uit water kan naar schatting ruim 100 MW bijdragen.~~ Drie technologieën blijken vooralsnog het meest kansrijk voor de regio: getijden- of stromingsenergie, zoet-zoutenergie en thermische energie. Met name zoet-zoutenergie (via osmose) kan een grote bijdrage leveren en is in principe overal toepasbaar waar een harde scheiding tussen zoet en zout water aanwezig is. Provincie, gemeenten en maatschappelijke partners werken samen aan benutting van de kansen.

H. Kleine windmolens

Deel B, Bouwsteen 23 Duurzame energie, 23.2 Huidige situatie

Wind op land

[…]

Dit beleid heeft geen betrekking op windturbines met een maximale tiphoogte tot ~~21~~ 23 meter en maximale ashoogte van 17~~5~~ meter. Dergelijke turbines zijn primair een zaak van de gemeenten.

Deel B, Bouwsteen 23 Duurzame energie, 23.3 Acties om doelen te realiseren

Subdoel 1: Het opgesteld vermogen aan windenergie op land is met 130 MW gegroeid tot 700 MW.
Actie 1.1 - Realiseren opgave windenergie op het land (via de Regionale Energie Strategie-RES 2.0).

[…]

Rolverdeling:
[…]

- De provincie legt de locaties voor windmolenparken op land en randvoorwaarden voor alle windmolens van meer dan ~~21~~ 23 meter hoog vast in de omgevingsverordening.
- Gemeenten stellen randvoorwaarden en verlenen vergunning voor windmolens tot 23~~21~~ meter hoog. RUD Zeeland zorgt voor toezicht op en handhaving van de regels.

I. Ruimtelijke inpassing laadpleinen zwaar materieel

Deel A Hoofdstuk 4 'Een duurzame en innovatieve economie', 4.2 Huidige situatie

[…]

Transport en infrastructuur

[…]

Verdere verwachtingen zijn een doorontwikkeling van bedrijvigheid en een toename van het vervoer per spoor, water en buisleiding in de Kanaalzone (Seine-Schelde verbinding, Rail Gent – Terneuzen). Daarnaast is er sprake van een toenemende aandacht voor milieukwaliteit, leefbaarheid, duurzaamheid en circulariteit.

Elektrificatie van zwaar materieel

Elektrificatie van zwaar materieel zoals bouwmachines, agrarisch materieel en logistieke voertuigen – neemt sterk toe als gevolg van de energietransitie en landelijke klimaatdoelen. Deze ontwikkeling vraagt om laadpleinen met hoge vermogens, die een substantiële impact hebben op ruimtegebruik, netcapaciteit en verkeersafwikkeling. De Provincie ziet het als haar rol om richting te geven aan de locatiekeuze en ruimtelijke inpassing van dergelijke voorzieningen, zodat versnippering wordt voorkomen en laadpleinen bijdragen aan een duurzame, toekomstbestendige economie.

De Provincie zet in op strategische locaties waar laadpleinen voor zwaar materieel het meest effectief zijn, zoals:

- logistieke knooppunten en bedrijventerreinen,
- locaties nabij provinciale wegen en corridors,
- locaties nabij gebieden met bestaande of geplande energie-infrastructuur,
- plekken waar netverzwaring of flexibiliteitsopties (zoals opslag) mogelijk zijn.

Deze laadpleinen dragen bij aan de verduurzaming van economische activiteiten, de bereikbaarheid van Zeeland en de transitie naar emissievrije logistiek en bouwprocessen.

4.3 Hoofdlijnen aanpak

Deel B, Bouwsteen 3 Mobiliteit, 3.2 Huidige situatie

[…]

Schone mobiliteit

[…]

Een steeds groter deel van de auto's in Nederland is elektrisch (~~6~~7,5% ~~eind 2019~~maart 2026 (bron RVO.nl). Per ~~juli 2020~~april 2026 zijn er in Zeeland ~~1220~~ 5.613 (semi-)publieke laadpunten en ~~27~~ 179 snellaadpunten voor elektrische auto's (bron: RVO.nl)

Deel B, Bouwsteen 21 Transport en infrastructuur, 21.1 Doelstelling 2030

Spoorwegen
[…]

Provincie Zeeland beschouwt laadpleinen voor zwaar materieel als een essentieel onderdeel van de verduurzaming van mobiliteit en economische activiteiten. Door de hoge vermogensvraag en de ruimtelijke impact is een zorgvuldige ruimtelijke afweging noodzakelijk. De provincie richt zich op:

- Laadinfrastructuur voor onderweg (corridors): Snelladers langs belangrijke provinciale wegen, bij voorkeur op bestaande mobiliteitslocaties zoals tankstations of logistieke knooppunten.
- Laadinfrastructuur voor bestemmingsverkeer: Laadvoorzieningen op locaties waar ritten starten of eindigen, zoals carpoolterreinen, P+R-locaties en bedrijventerreinen.
- Netbewuste ontwikkeling: Laadpleinen worden zoveel mogelijk gekoppeld aan bestaande energie-infrastructuur, flexibiliteitsopties (zoals batterijopslag) en locaties waar netverzwaring gepland is.
- Ruimtelijke kwaliteit: De Provincie zal borgen dat laadpleinen passen binnen het Zeeuwse landschap, rekening houdend met zichtlijnen, natuurwaarden en omgevingskwaliteit.

Buisleidingen

Deel B, Bouwsteen 21 Transport en infrastructuur, 21.3 Acties om doelen te realiseren

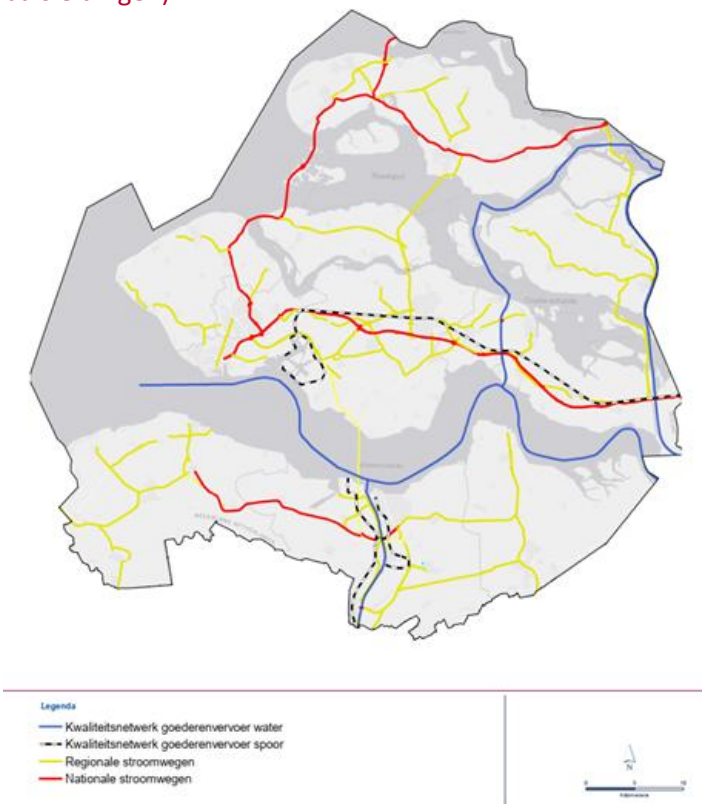
Subdoel 3: De capaciteit van het elektriciteitsnet is vergroot om de energietransitie te faciliteren.
Actie 3.1 - Beheer, onderhoud en uitbreiding elektriciteitsnet.
Rolverdeling:

- Het Rijk, de provincie en gemeenten stellen kaders vast voor aanleg en exploitatie van het elektriciteitsnet.
- Netbeheerder Tennet zorgt voor aanleg, beheer en onderhoud van het hoogspanningsnet, reguleert afstemming van vraag en aanbod en de koppeling met het Europese netwerk.
- RUD en Veiligheidsregio adviseren over veiligheid voor mens en omgeving.
- De Provincie borgt de landschappelijke inpassing van laadpleinen voor zwaar materieel.

J. Buisleidingen

Deel B, Bouwsteen 21 Transport en infrastructuur, 21.2 Huidige situatie

~~Dit is het huidige hoofdnetwerk infrastructuur in Zeeland (kaart wordt nog aangevuld, met buisleidingen):~~

[Afbeelding wordt verwijderd]

In Zeeland bestaat het hoofdnetwerk weginfrastructuur uit de Rijkswegen A58, N57/N59 en N61. Ook de noord-zuid verbinding tussen de grens met Vlaanderen en Zierikzee via de N62 en N256 heeft een bovenregionale verbindende functie.
~~Naast het hiervoor beschreven hoofdnetwerk infrastructuur in Zeeland~~ Op het Zeeuwse netwerk sluit ~~er~~ een aantal hoofdwegen aan ~~op de provincie~~ die tevens relevant zijn ~~binnen dit netwerk~~. Dat zijn de Rijkswegen A4, A15, A17, en de Vlaamse wegen A11, Expressweg E34 en R4. Daarnaast zijn er relevante vaarwegen, zoals Volkerak, Hollandsch Diep, Dordtsche Kil, Oude Maas (verbinding met haven Rotterdam). Ook het spoor richting West-Brabant en verder naar de Randstad is een relevante verbinding.

[…]

Trends en ontwikkelingen

[…]

De energietransitie zal zorgen voor een grotere elektrificatie van de industrie en gebouwde omgeving en een verandering naar andere grondstoffen (meer circulair, meer biobased producten, groene waterstof, etc.) Dit heeft zijn effect zowel voor 2030 als tussen 2030 en 2050 op transport en infrastructuur. Het hoofdnet elektriciteit (150 kV en 380 kV) is momenteel niet toegerust op de opgave rondom energietransitie. ~~Naast versterking van de lijn boven de Westerschelde, is ook een~~

~~nieuwe verbinding in Zeeuws-Vlaanderen nodig.~~ Het elektriciteitsnetwerk in Zeeland wordt verzwaard en uitgebreid. Dit gebeurt bijvoorbeeld via de aanleg van een 150 kV-verbinding naar Tholen en Schouwen-Duiveland en een 380 kV-verbinding naar Zeeuws-Vlaanderen. Ook worden bestaande stations verzwaard door het vergroten van capaciteit. De nationale en regionale netbeheerders zijn hiervoor verantwoordelijk.

[…]

Daarnaast ~~starten we in 2024 met het uitvoeren van~~is in 2025 een omgevingsverkenning naar waterstof(dragers) uitgevoerd. Een omgevingsverkenning kan de veiligheidsgevolgen en de risico's die de toename van transport van gevaarlijke stoffen met zich mee brengt, in kaart brengen.

K. Wet versterking regie op de volkshuisvesting

Deel B, Bouwsteen 6 Woningvoorraad, 6.2 Huidige situatie

Kwalitatieve match
Uit het Kwalitatief Woononderzoek Zeeland (KWOZ, Stec Groep, ~~2019~~2025) volgt een aantal belangrijke conclusies over de woonopgaven in Zeeland: parallel aan de huishoudensgroei op korte termijn met balans en krimp op middellange termijn, zien we grote verschillen tussen maar ook binnen regio's.

[…]

De behoefte aan nultreden-, geclusterde en zorggeschikte woningen waar zorg ontvangen mogelijk is, neemt fors toe. Bijna 20% van de bestaande voorraad is 'levensloopgeschikt', 60% van de woningen is geschikt te maken voor ouderen (bron: Kwalitatief Woononderzoek Zeeland (KWOZ) ~~2019~~2025).

[…]

Woondeal

[…]

Om tot een effectieve en voorspoedige uitvoering te komen heeft de provincie met de gemeenten, corporaties, het Rijk e.a. een structuur ingericht voor de realisatie van de Woondeal in de periode t/m 2030. Die structuur is gericht op samenwerking en sturing, versnelling van projecten, monitoring, periodiek overleg over woningbouwontwikkelingen en –projecten en het oplossen van belemmeringen, onder andere via Versnellingstafels.

Met de Wet versterking regie volkshuisvesting krijgen Rijk, provincies en gemeenten meer mogelijkheden om gezamenlijk te sturen op voldoende, betaalbare en passende woningen. De wet ondersteunt de uitvoering van de doelen uit de Zeeuwse Woondeal en versterkt de regionale samenwerking op het gebied van woningbouw, betaalbaarheid en huisvesting van aandachtsgroepen. Zeeland kiest daarbij voor één woningbouwregio en één woningmarktregio, zodat op Zeeuwse schaal afspraken kunnen worden gemaakt over woningbouw, betaalbaarheid en de verdeling van aandachtsgroepen. Tegelijkertijd wordt voor de uitvoering zoveel mogelijk aangesloten bij de bestaande subregionale samenwerking op Walcheren, de Bevelanden, Schouwen-Duiveland, Tholen en Zeeuws-Vlaanderen. Zo werken gemeenten en provincie gezamenlijk aan een evenwichtige spreiding van woningen en woonvormen, passend bij de behoefte van inwoners en de leefbaarheid van steden, dorpen en regio's.

Internationale werknemers ~~en~~, statushouders en andere aandachtsgroepen

[…]

De huisvesting van statushouders behoeft extra aandacht.

Daarnaast vraagt ook de huisvesting van andere aandachtsgroepen, zoals ouderen, starters, zorgdoelgroepen, mensen die uitstromen uit een instelling en urgente woningzoekenden, om blijvende aandacht. De Wet versterking regie volkshuisvesting vraagt overheden om hierover

regionaal samen te werken en te zorgen voor voldoende passende woningen en een evenwichtige spreiding van deze doelgroepen over Zeeland.

Deeltijdwonen

[…]

Gemeenten kunnen een helder onderscheid maken in het gewenste gebruik via de gemeentelijke ~~gebruiks- of~~ huisvestigingsverordening. Helderheid omtrent gebruiksmogelijkheden biedt de noodzakelijke duidelijkheid voor (toekomstige) eigenaren.

Deel B, Bouwsteen 6 Woningvoorraad, 6.3 Acties om doelen te realiseren, subdoel 1, actie 1.1

[…]

Rolverdeling:

[…]

- De gemeenten
    - zijn verantwoordelijk voor de aanpak van de bestaande woningvoorraad;
    - voeren de regionale ~~woningmarkt~~woonafspraken/uitvoeringsagenda uit;
    - […]

Deel B, Bouwsteen 6 Woningvoorraad, 6.3 Acties om doelen te realiseren, subdoel 2, actie 2.2

[…]
Parallel werken regio's en gemeenten zelf aan regionale woonafspraken en hun volkshuisvestingsprogramma~~een woon-zorgvisie~~. Vanuit de actielijn Complementair bouwen verkennen we hoe we op Zeeuws niveau hiervoor onderling kennis kunnen delen en waar mogelijk samen kunnen optrekken.

Rolverdeling:
[…]
- De woningcorporaties
    - brengen een bod uit op ~~de~~ het gemeentelijk~~e~~ volkshuisvestingsprogramma (prestatieafspraken);

[…]

Deel B, Bouwsteen 6 Woningvoorraad, 6.3 Acties om doelen te realiseren, subdoel 4, actie 4.1

De vijf Zeeuwse subregio's maken regionale woonafspraken met de Provincie Zeeland. De regionale woonafspraken werken door in lokale volkshuisvestingsprogramma's, uitvoeringsprogramma's en prestatieafspraken met de coöperaties.

[…]

~~Regionale woonafspraken vormen een randvoorwaarde voor het ontwikkelen van nieuwe woningbouwplannen en voor eventuele aanspraak op (financiële) regelingen die worden ontwikkeld in het kader van de Zeeuwse woonagenda.~~
Regionale woonafspraken worden in ieder geval iedere 3 jaar geactualiseerd. Monitoring gebeurt constant door gemeenten en provincie via het Dashboard Ladderruimte de planmonitor wonen en de dashboards demografie en wonen. Aan de hand van ontwikkelingen van het beleid zal worden gekeken of en zo ja hoe herziening van de verordening nodig en nuttig is, om de ambities die in de woonagenda centraal staan beter te borgen.

Rolverdeling:

- De provincie
  - ~~stelt samen met de gemeenten regionale woonafspraken op en stelt ze vast;~~
  - […]

- Gemeenten (behalve gemeenten Schouwen-Duiveland en Tholen)
  - […]

L. Ruimtelijke economische strategie voor Zeeland

Deel A Hoofdstuk 4 Een duurzame en innovatieve economie, 4.1 Samenhang en ambitie

[…]

De ambitie voor 2050

Zeeland staat de komende decennia voor een groeiende ruimtevraag voor economie als gevolg van economische ontwikkeling, energietransitie, circulariteit en strategische autonomie. In 2050 heeft Zeeland net als de rest van Nederland een circulaire economie. De meeste sectoren maken gebruik van reststoffen die door anderen onbenut zijn gelaten, dan wel zijn uitgestoten als afval of producten die aan het eind van de levensduur zijn en worden hergebruikt. […]

Deel B Bouwsteen 19 Havens en bedrijven, 19.1 Doelstelling 2030

[…]

Subdoel 1: De doelstellingen voor 2030 uit het 'Regioplan Smart Delta Resources 2030-2050' naar klimaatneutrale industrie en de Ambitie duurzame havens 2030 zijn gehaald.
Subdoel 2: Het Zeeuwse MKB zet de impact van maatschappelijke en technologische ontwikkelingen om in kansen en is internationaal georiënteerd.
Subdoel 3: ~~Bedrijventerreinen voorzien in een behoefte.~~Voldoende en passende ruimte voor een toekomstbestendige Zeeuwse economie
Subdoel 4: Zoveel mogelijk voorkomen van het faciliteren van malafide ondernemers/bedrijven en ondermijnende criminaliteit (in de zeehavens).

Deel B Bouwsteen 19 Havens en bedrijven, 19.2 Huidige situatie

[…]

Bedrijventerreinen en havens: ruimte voor een toekomstbestendige Zeeuwse economie

Zeeland staat de komende decennia voor een groeiende ruimtevraag voor economie. De ontwikkeling van het Zeeuwse haven- en industriecluster, de energietransitie, circulaire economie en inzet op strategische autonomie vragen om voldoende en passende ruimte voor bedrijven- en haventerreinen. Daarbij gaat het zowel om ruimte voor het MKB als om ruimte voor stuwende economische activiteiten van regionaal en nationaal belang.

De Provincie zet in op een toekomstbestendige ruimtelijk-economische structuur waarin economische ontwikkeling, leefomgeving, infrastructuur, energievoorziening, milieuruimte en omgevingskwaliteit integraal worden afgewogen.

Goede werk- en bedrijfslocaties zijn nodig voor een sterke Zeeuwse economie. Om de economische ontwikkeling van Zeeland te kunnen blijven faciliteren, wordt ingezet op een voldoende aanbod van bedrijven- en haventerreinen dat aansluit bij de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte van de Zeeuwse economie. Ruimtelijke keuzes dragen daarbij bij aan versterking van de Zeeuwse economische structuur en de maatschappelijke opgaven waarvoor Zeeland staat. De ontwikkeling van het cluster wordt mede bezien in samenhang met de opgaven en afspraken binnen het grensoverschrijdende NOVEX North Sea Port District en relevante nationale en Europese ontwikkelingen.

~~om economische ontwikkeling te faciliteren. Er wordt gestreefd naar een concentratie op bedrijventerreinen, met name op grootschalige terreinen. Concentratie op (grootschalige) terreinen zorgt voor schaalvoordelen voor bedrijven, zuinig ruimtegebruik, beperking van de impact op het landschap en beperking van het gebruik van milieuruimte. Concentratie maakt een goede bereikbaarheid en ontsluiting van bedrijventerreinen mogelijk.~~

Economische ontwikkelingen worden bij voorkeur geconcentreerd op grootschalige bedrijventerreinen en locaties die aansluiten bij bestaande economische clusters, infrastructuur en energievoorzieningen. Concentratie draagt bij aan zorgvuldig ruimtegebruik, efficiënt gebruik van infrastructuur en voorzieningen en beperking van de impact op landschap en leefomgeving.

De beschikbare ruimte op bestaande bedrijven- en haventerreinen wordt zo goed mogelijk benut. De mogelijkheden hiervoor zijn echter beperkt en onvoldoende om in de toekomstige ruimtevraag te voorzien. Daarom blijft ontwikkeling van nieuwe terreinen en uitbreiding van bestaande bedrijven- en haventerreinen noodzakelijk op locaties die ruimtelijk en economisch passend zijn.

Het Zeeuwse haven- en industriecluster heeft een belangrijke functie voor de Zeeuwse en nationale economie. Het cluster speelt een belangrijke rol in de energie- en grondstoffentransitie, circulaire economie en strategische autonomie. Het provinciale beleid is gericht op clustering van havengebonden, industriële en logistieke functies binnen bestaande havengebieden, op zorgvuldig gebruik van schaarse kadegebonden locaties en op het behouden en ontwikkelen van voldoende ruimte voor de toekomstige ontwikkeling van het haven- en industriecluster.
Naast grootschalige bedrijventerreinen kent Zeeland een groot aantal kleinschalige bedrijventerreinen. Deze terreinen blijven belangrijk voor lokaal en regionaal gebonden bedrijvigheid en dragen bij aan een sterke economische structuur, werkgelegenheid en leefbaarheid in dorpen en steden. ~~Bestaande kleinschalige terreinen hebben onder voorwaarden de mogelijkheid voor een beperkte uitbreiding of afronding.~~ Een verdere toename van het aantal kleinschalige bedrijventerreinen is in principe ongewenst.

~~In Zeeland worden v~~Vraag en aanbod van bedrijventerreinen worden zo goed mogelijk op elkaar afgestemd ~~. Zo wordt~~ om een kwantitatieve ~~én~~ en kwalitatieve mismatch voorkomen. Hiervoor wordt iedere vier jaar een ~~prognose~~ behoefteraming opgesteld die als basis dient voor de regionale bedrijventerreinenprogrammering. Gemeenten leggen hierin afspraken vast over ontwikkeling, uitbreiding, herstructurering en fasering van bedrijventerreinen. ~~waarin de behoefte voor de volgende 10 jaar wordt ingeschat. Deze prognose is de basis voor de regionale bedrijventerreinenprogrammering. Gemeenten leggen hierin regionale afspraken vast over ontwikkeling, uitbreiding en herstructurering van bedrijventerreinen.~~ De programmering wordt tweejaarlijks geactualiseerd om in te spelen op veranderingen in de markt.

De Provincie bevordert regionale samenwerking met gemeenten en andere partners en stuurt op een samenhangende programmering van werklocaties.

~~Herstructurering van bedrijventerreinen is~~ Herstructurering, verduurzaming en kwaliteitsverbetering van bestaande bedrijventerreinen blijven belangrijk en zijn noodzakelijk om verouderde bedrijventerreinen aantrekkelijk en toekomstbestendig te houden~~te maken~~ voor gevestigde en nieuwe bedrijven.

~~Zo wordt verpaupering van bestaande terreinen tegengegaan en vermindert de behoefte aan nieuwe bedrijventerreinen. Kwaliteitsverbetering betekent ook het beter benutten van de ligging en ontsluiting van terreinen én ze klimaatbestendig inrichten.~~
Doel is om bedrijven- en haventerreinen te ontwikkelen als toekomstbestendige werklocaties die bijdragen aan een duurzame en gezonde leefomgeving. Hierbij wordt ingezet op klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulariteit, zorgvuldig ruimtegebruik en een goede energie-infrastructuur.

Bedrijventerreinen met speciale voorzieningen zoals een binnenhaven of loswal zijn van groot belang voor transport en logistiek. Deze locaties ~~, daarom moeten deze~~ worden behouden en benut voor bedrijven die van deze voorzieningen afhankelijk zijn. ~~daar gebruik van maken.~~
De p~~P~~rovincie ~~Zeeland~~ wil de vestiging van grootschalige logistiek en datacentra op ruimtelijk ongewenste locaties~~plekken~~ en met weinig regionale meerwaarde voorkomen. Door ~~de~~ hun aard en omvang kunnen deze functies ~~hebben grootschalige logistiek (waaronder distributiecentra) en datacentra~~ een grote ~~invloed~~ impact hebben op ruimtegebruik, landschap, infrastructuur en leefomgeving.~~op de ruimte en het landschap. Grootschalige logistiek heeft ook een grote impact op het omliggende wegennet.~~

~~De provincie stimuleert de aanpak van herstructurering en verduurzaming door planvorming en uitvoering beschikbaar te maken.~~

Deel B Bouwsteen 19 Havens en bedrijven, 19.3 Acties om doelen te realiseren

[…]
Subdoel 3: ~~***Bedrijventerreinen voorzien in een behoefte.***~~***Voldoende en passende ruimte voor een toekomstbestendige Zeeuwse economie***
Zeeland beschikt over voldoende en passende bedrijven- en haventerreinen om economische ontwikkeling, maatschappelijke transities en versterking van de Zeeuwse economische structuur mogelijk te maken.

Actie 3.1: ~~Voor bedrijventerreinen vormen zorgvuldig ruimtegebruik, een functionele en aantrekkelijke inrichting en duurzaamheid het uitgangspunt.~~ Economische ontwikkelingen concentreren, bestaande ruimte beter benutten en nieuwe ruimte doelgericht ontwikkelen

~~Het bestaande beleid op basis van de regionale bedrijventerreinprogrammering wordt voortgezet.~~

~~Rolverdeling:~~

- ~~De provincie verleent subsidie voor planvorming en uitvoering van verduurzaming en herstructurering van bedrijventerreinen, laat periodiek een prognose maken van de behoefte aan bedrijventerreinen (kwantiteit en kwaliteit) en neemt regels op in de omgevingsverordening over de vestiging van bedrijven en de uitbreiding van bedrijventerreinen.~~
- ~~Gemeenten nemen initiatief voor het verduurzamen en herstructureren van bedrijventerreinen en dragen hier financieel aan bij, maken periodiek regionale afspraken over ontwikkeling, uitbreiding en herstructurering van bedrijventerreinen en leggen in hun omgevingsplan vast waar bedrijven zijn toegestaan.~~
- ~~De Veiligheidsregio adviseert over veiligheidsaspecten van bedrijfslocaties.~~

Om te voorzien in de kwalitatieve en kwantitatieve behoefte van de Zeeuwse economie wordt ingezet op een voldoende aanbod van bedrijven- en haventerreinen. Economische ontwikkelingen worden bij voorkeur geconcentreerd op locaties die aansluiten bij bestaande economische clusters,

infrastructuur en energievoorzieningen. Bij ruimtelijke keuzes worden economische ontwikkeling, leefomgeving, infrastructuur, energievoorziening, milieuruimte en omgevingskwaliteit integraal afgewogen.
Bestaande bedrijven- en haventerreinen worden ruimtelijk en economisch zo goed mogelijk benut door herstructurering, verduurzaming en efficiënt gebruik van beschikbare ruimte en milieuruimte. Ontwikkeling van nieuwe terreinen en uitbreiding van bestaande bedrijven- en haventerreinen blijft noodzakelijk om te voorzien in de toekomstige ruimtevraag van de Zeeuwse economie, op locaties die ruimtelijk en economisch passend zijn.

~~In het Programma Ruimte voor Economie staan de doelen, acties en rolverdeling uitgewerkt.~~